

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΠΕΙΘΩ

Η δύναμη και η ικανότητα να στηρίζουμε αποτελεσματικά την άποψή μας, να κάνουμε τον αναγνώστη ή τον ακροατή μας να συμφωνήσει με αυτήν και να την αποδεχτεί

ΕΚΦΡΑΣΗ-ΕΚΘΕΣΗ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Επιμέλεια: Τ.Ε., Φιλολόγος

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΚΦΡΑΣΗ-ΕΚΘΕΣΗ

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΠΕΙΘΩ: ΘΕΩΡΙΑ

ΔΙΑΣΑΦΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ

Ο όρος πειθώ περιγράφει τη λογική ικανότητα να θεμελιώνουμε τις απόψεις μας, ώστε να επηρεάζουμε τη συμπεριφορά των άλλων σύμφωνα με τις επιδιώξεις μας. Είναι η προσπάθεια να διαμορφώσουμε, να ενισχύσουμε ή να αλλάξουμε τα συναισθήματα, τις σκέψεις και τη συμπεριφορά ενός ανθρώπου ή μιας κοινωνικής ομάδας σχετικά με ένα θέμα, ένα πρόσωπο, ένα αντικείμενο ή μια δραστηριότητα.

Η δύναμη και η ικανότητα να στηρίζουμε αποτελεσματικά την άποψή μας, να κάνουμε τον αναγνώστη ή τον ακροατή μας να συμφωνήσει με αυτήν και να την αποδεχτεί.

ΤΡΟΠΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ

Α΄	Β΄	Γ΄
Επίκληση στη <u>λογική</u>	Επίκληση στο <u>συναίσθημα</u>	Επίκληση στο <u>ήθος του πομπού, του δέκτη, στην αυθεντία, στο ήθος του αντιπάλου</u>
Επιστρατεύουμε ως μέσα τα <u>επιχειρήματα και τα τεκμήρια</u>	Καταφεύγουμε σε διάφορες τεχνικές για να επηρεάσουμε το δέκτη, όπως: <u>περιγραφή, αφήγηση, χιούμορ, ειρωνεία</u>	Μεταχειριζόμαστε ποικίλα μέσα για να παρουσιαστούμε ως αξιόπιστοι

Α΄. Επίκληση στη λογική

1. Επιχειρήματα και τεκμήρια

Επιχείρημα : κάθε λογικός συλλογισμός ή σειρά συλλογισμών, που παρουσιάζεται για τη στήριξη ή την ανατροπή μιας θέσεως και καταλήγει σε αιτιολογημένο συμπέρασμα. Είναι λογικές προτάσεις σε κλιμακωτή σειρά για την απόδειξη μιας θέσης, μία σειρά λογικών προτάσεων/ κρίσεων με την εξής δομή:

Μία η περισσότερες προτάσεις, **οι προκείμενες** λειτουργούν ως βάση για την αποδοχή μίας άλλης πρότασης η οποία ακολουθεί λογικά τις προκείμενες, **το συμπέρασμα**.

Παράδειγμα:

Προκείμενες

Τα φάρμακα που έχουν επικίνδυνες παρενέργειες πρέπει να αποσύρονται από την κυκλοφορία. Το φάρμακο Χ αποδείχτηκε ότι έχει επικίνδυνες παρενέργειες.

Συμπέρασμα

Άρα το φάρμακο Χ να αποσυρθεί από την κυκλοφορία.

Τεκμήρια :

Συγκεκριμένα στοιχεία που χρησιμοποιούνται από τον πομπό για να υποστηρίξει τα επιχειρήματά του. Τα στοιχεία αυτά αναφέρονται σε μία ορισμένη εμπειρία: *παραδείγματα, αλήθειες, γεγονότα, αυθεντίες, δεδομένο-αποτέλεσμα έρευνας, στατιστικά στοιχεία κτλ.*

Συλλογισμός : Η διαδικασία ή η μέθοδος με την οποία ο νους καταστρώνει ένα επιχειρήμα .

ΕΙΔΗ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ → ανάλογα με την πορεία του νου

→ ανάλογα με το είδος των προκειμένων

Συλλογιστική πορεία είναι η διαδικασία κατάστρωσης ενός επιχειρήματος

1. Είδη συλλογισμών ανάλογα με την πορεία του νου

Α΄ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΣ	Β΄ ΕΠΑΓΩΓΙΚΟΣ	Γ΄ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΣ
Όταν η σκέψη ξεκινά από προκειμένες γενικές, που περιέχουν κανόνες, ορισμούς, φυσικούς νόμους, αρχές κτλ. Και καταλήγει σε ένα συμπέρασμα για το μερικό και το συγκεκριμένο.	Όταν η σκέψη ξεκινά από προτάσεις αναφερόμενες στο μερικό και το συγκεκριμένο, για να οδηγηθεί, μετά από την εξέταση ενός περιορισμένου αριθμού περιπτώσεων, σε ένα συμπέρασμα για όλες τις παρεμφερείς περιπτώσεις.	Όταν η σκέψη ξεκινά από μια ειδική διαπίστωση μέσω της οποίας προσπαθεί να αποδείξει την αλήθεια μιας επίσης ειδικής διαπίστωσης. Το συμπέρασμα είναι πάντοτε πιθανολογικό.
ΓΕΝΙΚΟ, ΟΛΟΝ → ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ	ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ → ΓΕΝΙΚΟ, ΟΛΟΝ	ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ → ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ
Π.χ. Όλοι οι άνθρωποι είναι θνητοί Ο Σωκράτης είναι θνητός Άρα ο Σωκράτης είναι άνθρωπος	Π.χ. Τον Ιούνιο, τον Ιούλιο και τον Αύγουστο, σημειώνονται υψηλές θερμοκρασίες. Ο Ιούνιος, ο Ιούλιος και ο Αύγουστος είναι καλοκαιρινοί μήνες. Άρα τους καλοκαιρινούς μήνες σημειώνονται υψηλές θερμοκρασίες.	Π.χ. Ο Α είναι ευέξαπτος και γι' αυτό έχει δυσκολίες στις διαπροσωπικές του σχέσεις. Ο Β είναι κι αυτός ευέξαπτος. Άρα και ο Β έχει (πιθανώς) δυσκολίες στις διαπροσωπικές του σχέσεις.

2. Είδη συλλογισμών ανάλογα με το είδος των προκειμένων

Α΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΚΟΙ	Β΄ ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ	Γ΄ ΔΙΑΖΕΥΚΤΙΚΟΙ
Σε αυτό τον συλλογισμό οι προκείμενες είναι κατηγορικές προτάσεις (σε αυτές το υποκείμενο συνδέεται με το κατηγορούμενο μέσω συνδετικού ρήματος). Π.χ. Τα μέταλλα είναι ανόργανα στοιχεία. Ο χρυσός είναι μέταλλο. Άρα, ο χρυσός είναι ανόργανο στοιχείο.	Όταν η μία προκείμενη ή και οι δύο είναι υποθετικές προτάσεις. Π.χ. Αν ο άνεμος έχει δύναμη πάνω από 9 μποφόρ, το ταξίδι είναι επικίνδυνο. Ο άνεμος έχει δύναμη πάνω από 9 μποφόρ. Άρα, το ταξίδι είναι επικίνδυνο.	Όταν η μία έστω προκείμενη είναι διαζευκτική πρόταση Π.χ. Τα θέματα του διαγωνισμού ανήκουν ή στα διδαγμένα ή στα αδίδακτα κεφάλαια του μαθήματος. Εξακριβώθηκε ότι ανήκουν στα διδαγμένα Άρα, δεν ανήκουν στα αδίδακτα κεφάλαια του μαθήματος.

Εγκυρότητα, αλήθεια, ορθότητα ενός επιχειρήματος

Η εγκυρότητα ενός επιχειρήματος:

Αφορά τη μορφή του επιχειρήματος. Ένα επιχείρημα θεωρείται έγκυρο όταν οι προκείμενες οδηγούν με λογική αναγκαιότητα σε ένα βέβαιο συμπέρασμα (σε αυτό ισχύουν οι κανόνες της λογικής, $A=B, B=C, \text{Άρα}, A=C$). λογική μορφή του επιχειρήματος αφορά τη σύμφωνα με καθορισμένους κανόνες σχέση μεταξύ των προκειμένων και του συμπεράσματος. Δηλαδή ένα επιχείρημα είναι έγκυρο, όταν οι προκείμενες και το συμπέρασμα βρίσκονται σε μία σχέση σύμφωνη με τους κανόνες της λογικής και όταν οι προκείμενες οδηγούν φυσικά και αβίαστα στο συμπέρασμα.

Η αλήθεια του επιχειρήματος:

Αφορά το περιεχόμενο του επιχειρήματος. Αφορά τη νοηματική σχέση προκειμένων και συμπεράσματος με την πραγματικότητα. Ένα επιχείρημα θεωρείται αληθές, όταν οι προκείμενες και το συμπέρασμα ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

Η ορθότητα του επιχειρήματος :

Ένα επιχείρημα είναι λογικώς ορθό, όταν είναι συγχρόνως έγκυρο και οι προκείμενες του αληθείς.
Εγκυρότητα + Αλήθεια → Ορθότητα
Αποδειξη: ο συλλογισμός που δίνει ορθό συμπέρασμα.

Παραλογικοί συλλογισμοί :

Τα συλλογιστικά σχήματα που αντιβαίνουν στον ορθό λόγο και δεν έχουν αποδεικτική αξία.
 Χαρακτηριστικά τους: εξωτερικές ομοιότητες με τα έγκυρα → επηρεάζουν το δέκτη και παραπλανούν το δέκτη.
 Οφείλονται: σε λογικά σφάλματα ή σε πρόθεση εξαπάτησης → λογική παγίδα του πομπού προς το δέκτη.

Π.χ. *Ο πίθηκος έχει δύο πόδια// Ο χ έχει δύο πόδια*

Άρα, ο χ είναι πίθηκος.

Δεν είμαι οπαδός του χ κόμματος, είμαι πατριώτης// Δεν είμαι οπαδός του χ κόμματος.

Άρα, δεν είμαι πατριώτης.

Σόφισμα:

Είναι ο παραλογικός συλλογισμός που οφείλεται σε πρόθεση εξαπάτησης, σε λογική παγίδα που στήνει ο πομπός στο δέκτη.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ

Ένα επιχείρημα είναι λογικώς ορθό όταν:

- Οι προκείμενες του είναι αληθείς (ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα)
- Είναι έγκυρο (το συμπέρασμα προκύπτει με λογική αναγκαιότητα από τις προκείμενες)

Στην αξιολόγηση ενός επιχειρήματος πρέπει να διακρίνουμε αν:

- Στις προκείμενες του διατυπώνονται γενικά αποδεκτές αλήθειες (η γη είναι σφαιρική) ή
- Αν είναι προσωπικές γνώμες (Η πολιτική είναι υπεύθυνη για την καταστροφή του περιβάλλοντος)

- Ένα επιχείρημα που βασίζεται μόνο σε γνώμες, δεν έχει αποδεικτική ισχύ.
- Στους υποθετικούς συλλογισμούς το συμπέρασμα δεν είναι βέβαιο, αν οφείλεται σε πολλές αιτίες, τις οποίες δεν περιλαμβάνει η υποθετική προκείμενη.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ

ΤΕΛΕΙΑ ΕΠΑΓΩΓΗ: Βέβαιο συμπέρασμα

Π.χ. Ο Γιώργος και η Μαρία είναι οι γονείς μου// Ο Γιώργος και η Μαρία ενδιαφέρονται για μένα.

Άρα, οι γονείς μου ενδιαφέρονται για μένα.

ΑΤΕΛΗΣ ΕΠΑΓΩΓΗ: πιθανολογικό συμπέρασμα

Π. χ. Ο Γιώργος και ο Νίκος είναι συμμαθητές μου// Ο Γιώργος και ο Νίκος με συμπαθούν.

Άρα, οι συμμαθητές μου με συμπαθούν.

ΕΙΔΗ ΕΠΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ

1. Γενίκευση
2. Αίτιο-αποτέλεσμα
3. Αναλογία

1. Στη γενίκευση πρέπει να ελέγχεται, αν αυτή στηρίζεται σε επαρκή ή ελλιπή στοιχεία.

π.χ. Οι Γάλλοι είναι αγενείς. Στο περσινό μου ταξίδι στο Παρίσι ένας τελωνειακός υπάλληλος μου φέρθηκε αγενέστατα. (Η γενίκευση περιέχει στοιχεία ανεπαρκή- Το συμπέρασμα είναι αυθαίρετο).

2. Στο αίτιο-αποτέλεσμα :

- Αν υπάρχει αιτιώδης σχέση και όχι απλώς χρονολογική, το συμπέρασμα είναι βέβαιο.
- Αν γίνεται υπεραπλούστευση της σχέσης αιτίου-αποτελέσματος, το συμπέρασμα είναι επισφαλές.
- Αν η αιτία είναι αναγκαία ή επαρκής (**Αναγκαία** λέγεται όταν το αποτέλεσμα δεν προκύπτει χωρίς αυτή, **επαρκής** λέγεται, όταν αρκεί μόνο αυτή για να προκληθεί το αποτέλεσμα), τότε η σχέση αιτίου-αποτελέσματος μπορεί να πάρει την εξής μορφή:

α. η αιτία είναι ταυτόχρονα **αναγκαία και επαρκής** (ικανή). Π.χ. Για τη επιτυχία μου στις εξετάσεις χρειάζεται καλή προετοιμασία, καλή ψυχολογική κατάσταση την ώρα της εξέτασης και τα θέματα να περιέχονται στη διδαχθείσα ύλη.

β. η αιτία είναι **αναγκαία αλλά δεν είναι επαρκής**. Π.χ. Πιστεύω ότι θα πάρω το μεγαλύτερο βαθμό στο μάθημα της ιστορίας, γιατί μελέτησα περισσότερο από όλους.

γ. η αιτία είναι **επαρκής αλλά δεν είναι αναγκαία**. Π.χ. Η οιοσοπία είναι επαρκής αιτία για πρόκληση καρδιολογικών νοσημάτων (δεν είναι όμως και αναγκαία).

3. Στην αναλογία, ελέγχουμε:

- αν είναι κυριολεκτική, προσέχουμε κατά πόσο οι ομοιότητες των συγκρινόμενων αντικειμένων είναι επαρκείς σε αριθμό και σχετικές με το θέμα.
- Αν είναι μεταφορική, πρέπει να ελεγχθεί κατά πόσο έχει την αποδεικτική αξία ενός λογικού επιχειρήματος. Όταν χρησιμοποιείται στη θέση λογικού επιχειρήματος μας οδηγεί πάντα σε λογικό σφάλμα.

Π.χ. Η λογοκλοπή είναι σαν τη φοροδιαφυγή. Πολλοί άνθρωποι τη συνηθίζουν, δε βλάπτει κανέναν και κάνει τη ζωή πιο άνετη για το δράστη. Συνεπώς και τα δύο είδη κλοπής δικαιολογούνται.

Σημασία και αξιολόγηση των τεκμηρίων

Τα τεκμήρια σε ένα λόγο απαιτούνται για να αποφευχθεί η παραπλάνηση από τα συλλογιστικά σχήματα.

Τα τεκμήρια δεν πρέπει να αποτελούν ανεξέλεγκτα και ανεπεξέργαστα στοιχεία γιατί τότε είναι το ίδιο παραπλανητικά με τους παραλογισμούς και τα σοφίσματα. Μπορεί να χρησιμοποιηθούν επιλεκτικά από τον γράφοντα για να εξυπηρετήσουν ένα συγκεκριμένο σκοπό, ενδέχεται να μην είναι αξιόπιστα, να είναι μονόπλευρα, μονομερή.

Τα τεκμήρια οφείλουν να είναι επεξεργασμένα (επιστημονικά, στατιστικά κ. ά.).

Εξάλλου, ο τεκμηριωμένος λόγος βασίζεται σε:

- ✓ **Ορθά και ισχυρά επιχειρήματα**
- ✓ **Εξακριβωμένα και επεξεργασμένα στοιχεία**

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ

Το επιχείρημα κατασκευάζεται για να πείσει (να άρει τις εκφρασμένες ή τις υποτιθέμενες αντιρρήσεις) άρα μέτρο της αξίας του είναι το κατά πόσο πέτυχε το σκοπό του- έπεισε τους αμφιβάλλοντες όχι, και αν τους έπεισε, είναι τέλεια ή ατελής ακόμη η νίκη του;

Επιπλέον, ισχυρό, πειστικό είναι το επιχείρημα που χαρακτηρίζεται από το στέρεο και άρρηκτο, λογικό δέσιμο των προτάσεων του.

Η σειρά των προτάσεων να έχει αρχή και τέλος.

Η αρχή θα είναι μια αναμφισβήτητη παραδεγμένη (αυτονόητη ή αποδεδειγμένη ήδη) πρόταση, και το τέλος εκείνη ακριβώς που με τους διαλογισμούς μας επιδιώξαμε να τη βιώσουμε ως «αληθή» ή να την απορρίψουμε ως «ψευδή». Το ισχυρό επιχείρημα είναι ένα καλοδουλεμένος λογικός ειρμός. Πρότυπο ισχυρού επιχειρήματος η άψογη απόδειξη ενός γεωμετρικού θεωρήματος (...)

Εκτός από τον καθαρά λογικό τύπο του επιχειρήματος υπάρχει και εκείνος που οδηγεί άμεσα στο αποτέλεσμά του με μian εύστοχη εικόνα, αλληγορία ή «παραβολή». Δεν τεκμηριώνει τόσο την αλήθεια, όσο κάνει φανερό το ψεύδος μιας δοξασίας ή ενός ισχυρισμού. Ενεργεί ακαριαία, η δύναμή του είναι καταλυτική.

Η ηθική του επιχειρήματος

Δεν είναι καθόλου σπάνια τα ανέντιμα επιχειρήματα και των δύο παραπάνω τύπων: εκείνα που (δόλια ή και από επιδείξη δεξιοτεχνίας στις λογικές και φανατικές ακροβασίες) παρουσιάζουν τον «ήσσονα λόγον κρείσσονα και τον κρείσσονα λόγον ήσσονα», την ασθενή θέση ισχυρή και την ισχυρή θέση ασθενή.

(Ε. Παπανούτσος)

Β' ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ (του δέκτη)

Μέσο της πειθούς → το να διεγείρει τα συναισθήματα του δέκτη, εκείνα που θα τον παρακινήσουν στην προσδοκώμενη (για τον πομπό) απόφαση.

Η τακτική του ρήτορα:

- ❖ Διέγερση συναισθημάτων/ παθών, όπως οργή, πραότητα, αγάπη, μίσος, φόβος, εμπιστοσύνη, οίκτος, αγανάκτηση, φθόνο, ντροπή, περιφρόνηση κτλ.
- ❖ Υπολογισμός τριών παραμέτρων σχετικά με κάθε συναίσθημα:
 - A. η διάθεση του ακροατηρίου για να κυριευτεί από συγκεκριμένο συναίσθημα
 - B. σε ποιους απευθύνει το συναίσθημα
 - Γ. Ποια αίτια προκαλούν το συναίσθημα

Μέσα για την επίκληση του συναισθήματος

<p>A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : π.χ. ένας βουλευτής που εισηγείται αύξηση πολεμικών δαπανών, για να πείσει διεγείρει το φόβο του ακροατηρίου για την εθνική ασφάλεια της χώρας περιγράφοντας παραστατικά τον εκσυγχρονισμένο πολεμικό εξοπλισμό του γειτονικού εχθρικού κράτους σε αντίθεση με τον απαρχαιωμένο της δικής του χώρας.</p>
<p>B. ΑΦΗΓΗΣΗ : Π.χ. ένας δικηγόρος περιλαμβάνει στην υπεράσπιση του αφήγηση δραματικών γεγονότων που οδήγησαν τον ανήλικο κατηγορούμενο στην κλοπή, με στόχο να προκαλέσει τον οίκτο των δικαστών και το μετριασμό της ποινής του κατηγορουμένου.</p>
<p>Γ. ΧΙΟΥΜΟΡ ΚΑΙ ΕΙΡΩΝΕΙΑ: στρέφονται εναντίον των θέσεων του αντιπάλου. Αποτελούν ισχυρά μέσα γιατί πρόθυμα ο δέκτης συμμερίζεται το χιούμορ και την ειρωνεία του πομπού κα αποκτά ευνοϊκή διάθεση απέναντί του.</p>

Κατάχρηση της επίκλησης στο συναίσθημα → εκμετάλλευση των συναισθημάτων, των προκαταλήψεων, των ονείρων, των προσδοκιών, του κοινού ανθρώπου από αδίστακτους ανθρώπους, για να επιτύχουν τους σκοπούς τους.

Π.χ. η κινδυνολογία ότι δήθεν επείκειται πόλεμος, πείνα, εξάρθρωση της οικονομίας, διάλυση της χώρας, καταστροφή κτλ. Η τακτική του λαϊκισμού με τον έπαινο και την κολακεία των αδυναμιών και των ελαττωμάτων του λαού με στόχο την ευνοιά του.

Κατάχρηση του χιούμορ → αρνητική για τον πομπό. Όταν το χιούμορ είναι ακράτητο και σε άσχετες στιγμές δείχνει χαμηλή πνευματική στάθμη, έλλειψη κατάλληλης παιδείας και κριτικής ικανότητας για να σταθεί το άτομο ανάλογο απέναντι στην κάθε περίπτωση επίσης, το φτηνό και μη ποιοτικό χιούμορ δείχνει ανθρώπους με χαμηλό πολιτιστικό επίπεδο, μιμητικούς, που γελούν χωρίς λόγο.

Κατάχρηση της ειρωνείας → κυνισμός, ρηχότητα, αναλγησία, πνευματική ανεπάρκεια ή ακόμη και εκχυδαϊσμός, ωμότητα, εκμαυλισμός.

Γ' ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ «ΗΘΟΣ»

Α) ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΠΟΜΠΟΥ

Στόχος του πομπού είναι να κερδίσει την εμπιστοσύνη του δέκτη για την αξιοπιστία του μέσω του λόγου του. Ο ομιλητής για να φανεί αξιόπιστος θα πρέπει να διαθέτει γνώσεις, επάρκεια στοιχείων, τεκμηρίωση ιδεών, σαφήνεια, ήθος, ειλικρίνεια.

Β) ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΥΘΕΝΤΙΑ

Ορισμός της αυθεντίας: το πρόσωπο του οποίου οι απόψεις δεν μπορούν να αμφισβητηθούν από κανέναν, που όσα λέει έχουν ισχύ αξιώματος. Αυτός που γνωρίζει σε βάθος ένα θέμα, ο ειδικός σε ένα θέμα με απόλυτο κύρος και αδιαμφισβήτητη ισχύ γνώμης (π.χ. απόψεις επιστημόνων, συγγραφέων, φιλοσόφων...).

Ενίσχυση της αξιοπιστίας ενός επιχειρήματος → μέσω μιας αυθεντίας που συμβαδίζει τη θέση του πομπού.

Επιστημονικός λόγος : αναμενόμενη και θεμιτή η παράθεση αποσπασμάτων αυθεντιών → δείχνει για τον πομπό γνώση της βιβλιογραφίας και στήριξη σε αξιόπιστες πηγές.

Η επίκληση της αυθεντίας είναι θεμιτή, όταν ενισχύει μια αποδεικτική πορεία επιχειρημάτων.

Κατάχρηση της επίκλησης στην αυθεντία: γίνεται όταν ο πομπός θέλει να καλύψει την ανεπάρκεια των επιχειρημάτων του. Πολλές φορές γίνεται επίκληση δημοφιλών προσώπων, αυθεντιών στον τομέα τους, που δεν είναι όμως ειδικοί στο θέμα που πραγματεύεται ο πομπός.

Γ) ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΑΛΟΥ

Τακτική αυτού που επιχειρηματολογεί

Δεν ανασκευάζει τα επιχειρήματα του αντιπάλου του, αλλά κάνει προσωπική επίθεση εναντίον του → άσκηση κριτικής στο χαρακτήρα του και στην ιδιωτική του ζωή.

Πιθανοί λόγοι αυτής της τακτικής:

- Έλλειψη ήθους και σεβασμού
 - Αδυναμία στην αντιμετώπιση επιχειρημάτων και συνειδητοποίηση της υπεροχής των απόψεων του αντιπάλου
 - Έλλειψη επαρκών γνώσεων και ορθής και πλούσιας επιχειρηματολογίας
- Αξιοποίηση των «τρωτών» σημείων του αντιπάλου που διεγείρουν το συναίσθημα των δεκτών (π.χ. ντροπή, οργή, περιφρόνηση,...) για ζητήματα ηθικής.

ΜΟΡΦΕΣ ΠΕΙΘΟΥΣ

A	B	Γ	Δ
Η Πειθώ στη διαφήμιση	Η Πειθώ στο δικανικό λόγο	Η Πειθώ στον πολιτικό λόγο	Η Πειθώ στον επιστημονικό λόγο

A. Η πειθώ στη διαφήμιση

Ορισμός της διαφήμισης

Η δημιουργία πρωτότυπου μηνύματος, το οποίο αναφέρεται σε κάποιο υλικό ή πνευματικό παράγωγο/προϊόν, και η προβολή του από τα μέσα επικοινωνίας, με τελικό σκοπό την παρακίνηση του αποδέκτη να αγοράσει το διαφημιζόμενο προϊόν.

Μορφές του διαφημιστικού μηνύματος :

- Άμεσο, χωρίς προλόγους και περιττές εξηγήσεις
- Αφηγηματικό με την αφήγηση μιας ιστορίας για την επίδειξη του προϊόντος
- Με επεξήγηση εικόνας
- Με τεχνάσματα και ευρήματα, με λογοπαίγνια, μεταφορές, παρομοιώσεις, σπάνιες και εξεζητημένες λέξεις, χιούμορ, υπερβολές, εκπλήξεις κλπ.
- Με επιχειρήματα

Προδιαγραφές μίας επιτυχημένης διαφήμισης :

- Να ελκύει την προσοχή του δέκτη
- Να προκαλεί το ενδιαφέρον του
- Να του δημιουργεί τη επιθυμία να το αγοράσει
- Να τον οδηγήσει στην αγορά του προϊόντος

Μέσα και τεχνικές της διαφημιστικής πειθούς:

- Αναλυτική περιγραφή και επίδειξη των ιδιοτήτων του προϊόντος
- Επίκληση στην αυθεντία (π.χ. σε έναν ειδικό, επιστήμονα, δημοφιλές πρόσωπο κλπ.)
- Επίκληση στο συναίσθημα (φόβο, ενοχή, ευθύνη, ευχαρίστηση κλπ)
- Επίκληση στη λογική (επιχειρηματολογία, σοφιστικά τεχνάσματα)
- Λανθάνων αξιολογικός χαρακτηρισμός (λανθάνουσα αξιολόγηση που λειτουργεί δεσμευτικά για το δέκτη π. χ. « οι έξυπνοι οδηγούν Ρενώ» .

Χαρακτηριστικά διαφημιστικής γλώσσας:

- Συχνή χρήση ξένων λέξεων
- Στερεότυπο ύφος, σύνθημα
- Λογοπαίγνια
- Συσσώρευση επιθέτων και επιρρημάτων
- Γλωσσική υπερβολή
- Υπαινικτική χρήση της γλώσσας

Β' Η πειθώ στο δικανικό λόγο

Δικανικός λόγος: αναπτύσσεται στα δικαστήρια, όπου δικηγόροι και δικαστές προσπαθούν να αποσαφηνίσουν τα διαφιλονικούμενα θέματα και να βρουν την αλήθεια. Έτσι:

- Οργανώνουν τον προφορικό λόγο τους, ώστε να γίνονται πειστικοί.
- Χρησιμοποιούν τους τρόπους πειθούς:
 - ✓ Επίκληση στη λογική
 - ✓ Επίκληση στο συναίσθημα
 - ✓ Επίκληση στο ήθος του πομπού

Γ' Η πειθώ στον πολιτικό λόγο

Πολιτικός λόγος: αναπτύσσεται από τον πομπό (πολιτικό) για να πείσει το δέκτη (πολίτη) να πάρει κάποιες αποφάσεις ή να προβεί σε κάποια ενέργεια. Ο δέκτης πρέπει να πεισθεί ότι η απόφαση του είναι σύμφωνη με τα δικά του προσωπικά συμφέροντα και με τα συμφέροντα του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου στο οποίο ανήκει.

Χαρακτήρας του πολιτικού λόγου:

- Λογική επιχειρηματολογία
- Έντονη συναισθηματική φόρτιση
- Ρητορεία

Ο πολιτικός λόγος που συνδέεται με την εξουσία στοχεύει ορισμένες φορές στην παραπλάνηση ή στον εκφοβισμό του ακροατηρίου, με σκοπό την άκριτη αποδοχή από το δέκτη (ακροατηρίου) των σκοπών και των αποφάσεων του πομπού (πολιτικού).

Μέσα παραπλάνησης

Αυταπόδεικτες έννοιες ή λέξεις με τέτοια ηθική διάσταση (π. χ. «εθνική σωτηρία», «κυρίαρχος λαός» κλπ.) που εμποδίζουν το λογικό έλεγχο και παγιδεύουν το δέκτη. Αυτό γίνεται με τη παραποίηση των εννοιών και τη στρέβλωση των αξιών → **προπαγάνδα**.

Προπαγάνδα: η προσπάθεια διάδοσης και επιβολής, με κάθε θεμιτό ή αθέμιτο μέσο (σοφιστικά επιχειρήματα, ανεξακρίβωτα ή παραπλανητικά στοιχεία, συναισθηματικά τεχνάσματα) κοινωνικοπολιτικών, θρησκευτικών ή άλλων ιδεών και ιδιοτελών σκοπών κλπ.

Μορφές της:

- Θρησκευτική
- Πολιτική
- Κοινωνική
- Ιδεολογική
- Εμπορική

Χαρακτηριστικά της:

- Μονότονη επανάληψη
- Απλουστευτική διατύπωση εκλαϊκευμένη
- Άκρως επιθετική
- Δογματική
- Ελκυστική ,και εντυπωσιακή

Γλώσσα του πολιτικού λόγου:

- Λεκτικός πληθωρισμός
- Κατάχρηση συνωνύμων
- Βεβαιωτική διατύπωση
- Μεγαλοστομία
- Χρήση λέξεων με ηθική διάσταση
- Επίσημο ύφος
- Προσηλωμένη σε προγενέστερες γλωσσικές μορφές
- Πομπώδης
- Ψυχρός και απρόσωπος λόγος

Δ' Η πειθώ στον επιστημονικό λόγο

Επιστημονικός λόγος:

- Περιγραφικός, όταν ο επιστήμονας προσπαθεί να περιγράψει
- Ερμηνευτικός, όταν ο επιστήμονας προσπαθεί να ερμηνεύσει (αναζήτηση αιτιών)
- Αποδεικτικός, όταν ο επιστήμονας προσπαθεί να πείσει.

Χαρακτήρας επιστημονικού λόγου:

- Απρόσωπος και αντικειμενικός γιατί στηρίζεται στη λογική και όχι στο συναίσθημα, απευθύνεται στη λογική ικανότητα του ανθρώπου. Ο λόγος είναι τεκμηριωμένος και διακρίνεται για την αυστηρή λογική οργάνωσή του.

Η γλώσσα του επιστημονικού λόγου:

- Ουδέτερη
- Επίσημη
- Ψυχρή- απρόσωπη
- Χρήση της με τρόπο που αφορά το λογικό μας και όχι τις συγκινήσεις μας
- Σαφής και ακριβής
- Ειδικό λεξιλόγιο

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να εντοπίσετε τα είδη των τεκμηρίων στα παρακάτω αποσπάσματα:

A) Οι Έλληνες έχουν μανία να μιλούν στα κινητά του. Όπου και να σταθείτε, στα πιο απίθανα μέρη, κάποιο κινητό θα χτυπήσει: στο πεζοδρόμιο, στο καφενείο, στον κινηματογράφο, στην αίθουσα διδασκαλίας, στο αυτοκίνητο, στο συμβούλιο, στο λεωφορείο, στην εκκλησία, στο δικαστήριο, παντού. Οι Έλληνες μιλούν στο κινητό τους πάντα, όταν τρώνε, όταν οδηγούν, όταν κολυμπάνε, όταν περπατάνε... Μου έχει τύχει να δω οδηγό μοτοσικλέτας με το ένα χέρι στο τιμόνι και στο άλλο και κινητό! Πώς τα κατάφερε ο άτιμος;

Θεόδωρος Π. Λιανός, από τον ημερήσιο Τύπο.

B) Δεν είναι λίγοι οι νέοι που δοκιμάζουν τσιγάρο σήμερα. Στην ηλικία των 15 ετών οι μισοί σχεδόν μαθητές (ποσοστό 48%) έχουν δοκιμάσει τσιγάρο. Από αυτούς, ωστόσο, λίγοι συνεχίζουν αρειμανίως το κάπνισμα-περισσότερα από έξι τσιγάρα την ημέρα καπνίζει μόνο το 3% των εφήβων-, ενώ μία φορά την εβδομάδα δηλώνει ότι καπνίζει ποσοστό 18% των μαθητών.

Παναγιώτα Καρλατήρα, από τον ημερήσιο Τύπο.

Γ) Η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, πριν από περίπου 20 χρόνια, υιοθέτησε ένα διεθνή κώδικα για τη διάθεση στην αγορά των υποκατάστατων του μητρικού γάλακτος. Στόχος ήταν να περιορίσει την επιρροή

των εταιρειών που παράγουν βρεφικό γάλα, επειδή το μητρικό γάλα είναι η καλύτερη τροφή για τα μωρά, ιδιαίτερα στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Όμως, οι ερευνητές στην Αφρική κατηγορούν εταιρείες ότι διαφημίζουν το βρεφικό γάλα απευθείας στο κοινό, υποστηρίζοντας ότι τα προϊόντα τους βελτιώνουν την υγεία. «στη Δυτική Αφρική κατασκευαστές παραβιάζουν τον κώδικα προώθησης στην αγορά υποκατάστατων του μητρικού γάλακτος», αναφέρει στην έκθεση του ο Βίκτορ Αγκουάγιο, σύμβουλος για τη διατροφή και την επιβίωση των παιδιών, αρμόδιος για την Αφρική. «Είναι υπερβολικά πολλές οι μητέρες που επηρεάζονται από τις διαφημίσεις οι οποίες λένε ότι το τάισμα με μπιμπερό είναι καλύτερο, ενώ στην πραγματικότητα είναι επικίνδυνο, αν ζει κανείς σε μια πολύ φτωχή χώρα», λέει ο παιδίατρος Τόνι Ουότερστον του Γενικού Νοσοκομείου του Νιουκάστλ Ουότερστον. Για παράδειγμα, αν το νερό που θα χρησιμοποιηθεί δεν είναι αποστειρωμένο, το μωρό θα πάθει λοίμωξη. «Η θνησιμότητα μεταξύ των μωρών που ταΐζονται με μπιμπερό είναι μέχρι και 10 φορές μεγαλύτερη απ' ό,τι η θνησιμότητα μεταξύ κείνων που θηλάζουν», λέει ο Ουότερστον.

Από τον ημερήσιο Τύπο.

2. Να προσδιορίσετε το είδος των παρακάτω συλλογισμών

A) Οι άνθρωποι που εργάζονται πολύ δεν έχουν ελεύθερο χρόνο.

Οι γονείς μου εργάζονται πολύ.

Οι γονείς του δεν έχουν ελεύθερο χρόνο.

B) Τα παιδιά αυτά προέρχονται από περιοχές που έχουν υποστεί φυσική καταστροφή

Τα παιδιά αυτά ανακουφίστηκαν με την αρωγή όλων μας.

Τα παιδιά που προέρχονται από περιοχές που έχουν υποστεί φυσική καταστροφή, μπορεί να ανακουφιστούν με την αρωγή όλων μας.

Γ) Ορισμένοι μαθητές διαβάζουν συχνά εξωσχολικά βιβλία.

Αυτοί οι μαθητές έχουν εκφραστική άνεση

Όσοι διαβάζουν συχνά εξωσχολικά βιβλία, έχουν εκφραστική άνεση.

Δ) Η γλώσσα κάθε λαού μεταφέρει τα βιώματα των προγόνων του.

Η γλώσσα μας είναι η ελληνική.

Η ελληνική γλώσσα μεταφέρει τα βιώματα των προγόνων μας.

Ε) Οι εργαζόμενοι στη θέση αυτή είχαν αυξημένο άγχος.

Οι εργαζόμενοι αυτοί εμφάνισαν προβλήματα υγείας.

Οι εργαζόμενοι που έχουν αυξημένο άγχος μπορεί να εμφανίσουν προβλήματα υγείας.

3. Ποια συλλογιστική πορεία¹ ακολουθεί ο συγγραφέας στα παρακάτω κείμενα;

Α΄ΚΕΙΜΕΝΟ

Όταν το 16^ο αιώνα οι κάτοικοι ενός γαλλικού χωριού μήνυσαν ένα σμήνος εντόμων, το οποίο είχε καταστρέψει τη σοδειά από τα αμπέλια τους, ο επίσκοπος που ήταν και δικαστής, είχε κάνει μια κανονική δίκη, στην οποία αθώωθηκαν τα έντομα. Το καταλυτικό επιχείρημα υπέρ της αθώωσής τους ήταν ότι και τα έντομα είναι υπάρξεις που δημιούργησε ο Θεός και γι' αυτό έχουν το δικαίωμα να τρέφονται με φυτά., όπως και οι άνθρωποι. Παρόμοιες δίκες ζώων έχουν καταγραφεί ιστορικά και πριν και μετά το παραπάνω συμβάν, με καταδίκες, αθώωσεις, δημόσιες επιπληξεις και καταβολή προστίμων.

Κωμική και ουτοπική πρακτική όλα αυτά, θα παρατηρήσει σήμερα και ο πλέον ανυποψίαστος πολίτης. Ωστόσο μέσα από εκείνη την πρακτική αναδύεται μια εγωιστική και σοβινιστική άποψη για την κυριαρχία του ανθρώπου

¹ Η συλλογιστική πορεία του κειμένου:

Παραγωγική συλλογιστική: θέση συγγραφέα → υλικό στήριξης

Επαγωγική συλλογιστική: υλικό στήριξης → θέση συγγραφέα

πάνω στη φύση. Και δεν είναι περίεργο που εκείνη η αντίληψη οδήγησε, ίσως, στην ανάπτυξη μιας κουλτούρας, η οποία χάραξε στη συνείδησή μας μια διαχωριστική γραμμή μεταξύ του ανθρώπου και της φύσης.

Όσο όμως και αν αρνείται κανείς την αποδεικτική επιχειρηματολογία της εγωιστικής συμπεριφοράς του ανθρώπου ενάντια στη φύση, η αλήθεια είναι ότι ο άνθρωπος σήμερα έχει γίνει κύριος της φύσης, με την πλανητική έννοια, και μπορεί με τις ενέργειες του να θέσει σε κίνδυνο όλες τις ισορροπίες της βιοσφαιρας. Με τα πυρηνικά οπλοστάσια, π. χ. , και τα πυρηνικά εργοστάσια, που μπορούν εξίσου να προκαλέσουν τεράστιες καταστροφές, όπως η περίπτωση του Τσερνομπίλ · με τη γενετική τεχνολογία, η οποία οδηγεί σε ασυγκράτητη ώθηση τον άνθρωπο να πειραματίζεται, για να κατορθώσει τη χειραγώγηση της γενετικής σύστασής του αλλά και κάθε μορφής ζωής που τον ενδιαφέρει · με την περιβαλλοντική κακοποίηση, η οποία οδηγεί σε βιβλικές καταστροφές, όπως η καταστροφή του όζοντος, που στην Ελλάδα μειώνεται με ρυθμό 6% τον χρόνο, ή την καλπάζουσα ξηρασία, που πιθανόν να διαμορφώσει τους πολέμους του 21^{ου} αιώνα, οι οποίοι θα μπορούσαν να είναι πόλεμοι νερού · με την καταστρεπτική ή και ανεξέλεγκτη αύξηση του πληθυσμού της Γης, η οποία, σύμφωνα με λογικές εκτιμήσεις, δεν αντέχει πάνω από ένα δισεκατομμύριο κατοίκους, ενώ σήμερα είμαστε ήδη πάνω από πέντε δισεκατομμύρια.

Έτσι, έχουμε περάσει πια από τις ουτοπικές δίκες των ζώων σε μια νέα εποχή, που επιτάσσει την ηθική της ευθύνης του ανθρώπου για την επιβίωση της ζωής πάνω στον πλανήτη μας. Μιας ευθύνης όμως που προσβλέπει στο μέλλον, το οποίο δεν είναι εύκολα ορατό, αν και βλέπουμε μπροστά μας καθημερινά θανάσιμα αμαρτήματα του πολιτισμού μας, στα περισσότερα από τα οποία ήδη αναφερθήκαμε στην προηγούμενη παράγραφο. Όπως όμως συμβαίνει πάντα, κάθε ασθένεια χαρακτηρίζεται από ειδικά συμπτώματα, τα οποία αν διαγνωσθούν εγκαίρως, η αντιμετώπισή της μπορεί να ελεγχτεί επιτυχώς. Και αν λοιπόν δεχθούμε ότι η αφηρημένη έννοια αν είναι για τον απλό πολίτη η καταστροφή του όζοντος π. χ. καταλαβαίνει καλύτερα τον κίνδυνο αν γνωρίζει ότι αυτή η καταστροφή οδηγεί σε ραγδαία αύξηση των καρκίνων του δέρματος.

Ο προβληματισμός λοιπόν στο μικροκτίριο της Φύσης έχει αρχίσει. Είμαστε όλοι συνυπεύθυνοι και πρέπει να γνωρίζουμε τις ευθύνες μας, όχι μόνο τα δικαιώματά μας, τα οποία πολλές φορές μπορεί να είναι αδικαιολόγητα και ακραία, όπως των αμπελουργών του χωριού εκείνου της Γαλλίας, οι οποίοι μόνον τα έντομα. Δεν χρειάζονται λοιπόν τέτοιες ουτοπίες. Εκείνο που χρειάζεται είναι να κατανοηθεί η αναγκαιότητα της λιτότητας στην κατανάλωση της φύσης, που φαντάζει ως η μόνη αληθινή ουτοπία, η οποία ωστόσο μπορεί με την κατάλληλη πλανητική παιδεία να μεταποιηθεί έγκαιρα σε ρεαλιστική πρακτική · σε ένα επιστημονικό βηματισμό, ισορροπημένο και σταθερό.

Στ. Ν. Αλαχιώτης , από τον ημερήσιο Τύπο.

Β' ΚΕΙΜΕΝΟ

Για σίγουρα κέρδη επενδύστε στις σχέσεις

Δε χρειάζεται να είναι κανείς εκατομμυριούχος για να ζήσει τη ζωή που ονειρεύεται. «Ζήστε πλουσιοπαρόχα ό, τι κι αν βγάξετε», είναι η νέα φιλοσοφία συγγραφέων πετυχημένων βιβλίων, ερευνητών, κοινωνιολόγων... Ενώζει, όλοι ξέρουμε ότι τα χρήματα δεν μπορούν να εξαγοράσουν την αγάπη- το λέει και το τραγούδι. Όμως φέρνουν ή δεν φέρνουν τελικά την ευτυχία; Κι αν όχι, ποιος δεν πιστεύει πως, αν βγάλει περισσότερα χρήματα στο μέλλον, δεν θα είναι πιο ολοκληρωμένος, πιο χαρούμενος;

Διάσημη έρευνα των διοργανωτών της αμερικανικής λοταρίας αποδεικνύει πως κανένας τυχερός που κέρδισε κάποιο αμύθητο ποσό δεν είναι πιο ευτυχισμένος από όλους εμάς. Ακόμη πιο πρόσφατη έρευνα, φτάνει στο συμπέρασμα ότι η επιδίωξη μας να αποκτήσουμε περισσότερο υλικά αγαθά μπορεί να λειτουργεί τελικά σαν τον «πιο ανασταλτικό παράγοντα για αληθινή ευτυχία». Και σύμφωνα με μετρήσεις της Royal Economic society «ακόμη και η εντυπωσιακή αύξηση του πλούτου οδηγεί σε μηδαμινές αλλαγές συμπεριφοράς».

Αν δεν μπορεί να μας βοηθήσει η οικονομική μας κατάσταση να γίνουμε καλύτερα, τότε τι μπορεί; Η υπεύθυνη σε θέματα ευημερίας, Λίζα Γουίν, λέει πως πρέπει να θέτουμε, τη συγκεκριμένη ερώτηση στον εαυτό μας πολύ πιο συχνά. «Είναι απίστευτο πόσοι πολλοί άνθρωποι κατηγορούν την οικονομική τους κατάσταση για τα προβλήματά τους, πιστεύοντας ότι, αν είχαν περισσότερα, θα ήταν ευτυχισμένοι. Δεν καθόμαστε να σκεφτούμε τι θα μας έκανε πραγματικά ευτυχισμένους. Μάθαμε να πιστεύουμε ότι η σωστή απάντηση είναι «τα λεφτά» και ακριβώς επειδή δεν καταλαβαίνουμε πόσο λάθος σκεφτόμαστε, επιδιώκουμε μικρές απολαύσεις, τις οποίες πληρώνουμε ακριβά μακροπρόθεσμα. Εργαζομαστε ολόένα και περισσότερο για να... θησαυρίσουμε και τελικά ζούμε λιγότερο». Η συγγραφέας του βιβλίου «Girl's best friend is money», Τζάσμιν Μπιρτλς, γράφει ότι «ένα από τα βασικότερα προβλήματα είναι ότι ζούμε σε έναν βαθύτατα υλιστικό, καταναλωτικό κόσμο. Το μήνυμα που εισπράττουμε καθημερινά είναι ότι, αν κατέχουμε περισσότερα πράγματα, αν ξοδεύουμε περισσότερα χρήματα σε εστιατόρια και μπαρ, θα είμαστε αυτομάτως πιο ευτυχισμένοι, πιο περιζήτητοι, πιο ανεβασμένοι. Πρόκειται για ολέθρια άποψη». Δε βοηθά και το γεγονός ότι μας «χαρίζονται» καθημερινά χρήματα και «δωρεάν» κάρτες από τράπεζες και εταιρείες επενδύσεων. Γινόμαστε καταναλωτές «πλαστικού φανταστικού χρήματος», χρεωμένοι μέχρι εκεί που δε φτάνει, χωρίς να γνωρίζουμε ότι το χρέος προκαλεί σοβαρότατα προβλήματα υγείας με αρκετούς γιατρούς να ειδικεύονται πλέον σε όσους ζουν με τον εφιάλητη του πλαστικού χρήματος. Το στρες έχει συνδεθεί με τα περισσότερα καρδιακά επεισόδια και η αγωνία για τη μηνιαία εξόφληση καρτών και δανείων βλάπτει σοβαρά την υγεία.

Ορισμένοι από τους πελάτες της Λίζα Γουίν (ανήκουν στην κατηγορία «των μίξερων πλουσίων», όπως τους αποκαλεί) «πάσχουν από το σύνδρομο των χρυσών χειροπεδών. Μπορεί να θεωρούνται υψηλόμισθοι, αλλά δε

βλέπουν ποτέ το σπίτι τους και δεν απολαμβάνουν πια ούτε στιγμές με τον σύντροφο και την οικογένειά τους». Όποιον κι αν έχει ρωτήσει γιατί θέλει χρήματα, απαντά με τρεις λέξεις, «ελευθερία, ασφάλεια, Χαρά». Εκείνη πάλι τους συμβουλεύει να βρουν άλλους τρόπους για να είναι ευτυχισμένοι, να δουν φίλους, να κοιτάξουν την υγεία τους, να αγαπήσουν και να αγαπηθούν».

Σάντυ Τσαντάκη, από τον ημερήσιο Τύπο.

4. Να αξιολογήσετε τα ακόλουθα επιχειρήματα ως προς τη εγκυρότητα, την αλήθεια και την ορθότητα.

A) Οι υπερβολές έχουν αρνητικές συνέπειες

Η υπερκατανάλωση αποτελεί υπερβολή

Η υπερκατανάλωση έχει αρνητικές συνέπειες.

B) Οι λογοτέχνες της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου έχουν επηρεαστεί από τα βιώματα του β' Παγκοσμίου πολέμου

Ο Διονύσιος Σολωμός ανήκει στους λογοτέχνες της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου.

Ο Διονύσιος Σολωμός έχει επηρεαστεί από τα βιώματα του β' παγκοσμίου πολέμου.

Γ) Τα παιδιά αυτά είναι μαθητές

Τα παιδιά αυτά κάθε πρωί πηγαίνουν σχολείο.

Οι μαθητές ακούν διάφορα είδη μουσικής.

Δ) Αν κάποιος δεν έχει την οικονομική στήριξη των γονιών του, δε θα πετύχει στη ζωή του.

Ο Χ δεν είχε την οικονομική στήριξη των γονιών του.

Ο Χ δε θα πετύχει στη ζωή του.

5. Να αξιολογήσετε τα ακόλουθα επιχειρήματα:

Η καταστροφή νήσων σαν τη Μύκονο ή τη Σαντορίνη από τη χυδαία ανάπτυξη του τουρισμού δεν φαίνεται να μας ανησυχεί ιδιαίτερα. Ακόμη και τα νησιά, που είχαν ως σήμερα διασωθεί, παραδίδονται το ένα μετά

το άλλο στο εφήμερο κέρδος, θυσιάζοντας την καλαισθησία τους. Στην Ελλάδα δεν είμαστε ικανοί να διασώσουμε τίποτα.

Απέτυχα στις εξετάσεις. Κάτι τέτοιο ήταν επόμενο, αφού χθες το βράδυ είχε πανσέληνο.

Η ομάδα μας έχασε, διότι ο αγώνας έγινε υπό βροχή.

Θα ζήσει ευτυχισμένος, αφού έχει καλή υγεία.

Ένας μετανάστης συνελήφθη για κλοπή. Οι μετανάστες είναι κλέφτες.

Τα τροχαία ατυχήματα στις εθνικές οδούς συμβαίνουν λόγω της υπερβολικής ταχύτητας των οχημάτων.

6. Στα παρακάτω κείμενα να εντοπίσετε τους τρόπους πειθούς.

- Δεν είναι τόσο η ξενοφοβία που «μαστιγίζει» τους Έλληνες, όσο – αντίθετα- η ξενομανία. Στους δύο αιώνες ελεύθερου βίου, ύψιστος κανόνας της κοινωνικής ζωής είχε (έχει) γίνει ο άκριτος θαυμασμός, η τυφλή εισαγωγή, ο οικτρός μαϊμουδισμός ξένων προϊόντων, τρόπων, γλωσσών, ιδεών. Τα άκρον άωτον της κοινωνικής ανόδου αποτελούσε (αποτελεί) η περιένδυση με αγγλικά υφάσματα, γαλλικά φορέματα, ιταλικά παπούτσια, αμερικανικές μπλούζες- και μάλιστα, με κατάστηθες επιγραφές ή συνθήματα (Χαρακτηριστικά : το λαϊκό «κολλακτικό επίθετο «μέγκλα» (σπουδαίος, έξοχος) ετυμολογείται ως «ελληνοποίηση του «made in England!» ... Τα περισσότερα καταστήματα, εστιατόρια, κέντρα κλπ. Έχουν προμετωπίδες ξενικές». Πάμπολλα περιοδικά μας έχουν ξενικούς τίτλους. ..Η «καλή» κοινωνία συνδιαλεγόταν άλλοτε γαλλιστί... τώρα, ο πάσα ένας τρυπώνει και μια «αγγλικούρα» σε κάθε φράση του, ενώ οι νέοι μας έχουν κατασκευάσει ένα γλωσσικό ιδίωμα όπου κυριαρχούν στραμπουλιγμένα αμερικάνικα. Νυχτοήμερα, ακούμε αμερικάνικη μουσική, τραγουδάμε αμερικάνικα τραγούδια, χορεύουμε αμερικάνικους χορούς- με λίγη σάλτσα από αραβικό χορό της κοιλάς. Και πάει λέγοντας Gr-anglois!..

- Πριν από 50 χρόνια ο Άλντους Χαξλεϊ έλεγε ότι το μεγάλο πρόβλημα δε θα είναι ίσως η αναλήθεια, αλλά το άσχετον της πληροφορίας. Όταν κρατάς την προσοχή του κόσμου συνεχώς διασπασμένη, τον εμποδίζεις να αντιληφθεί τι θέλει να μάθει. Μια πρόσφατη έρευνα στις ΗΠΑ έδειξε ότι οι περισσότεροι δεν μπορούν να θυμηθούν τα νέα της προηγούμενης ημέρας.
- Κυρίες και κύριο συνάδελφοι,

Η απόφαση του Σώματος, η απόφασή σας να με εκλέξετε Πρόεδρο του Κοινοβουλίου είναι μέγιστη τιμή και ευθύνη. Αντιλαμβάνομαι πλήρως το βάρος της αποστολής και τις ευθύνες που μου αναθέσατε και αποδέχομαι την πρόκληση. Θέλω από την αρχή να σας βεβαιώσω ότι θα είμαι Πρόεδρος όλης της Βουλής, όλων των πτερύγων, όλων των Βουλευτών.[...] Η πατρίδα μας διανύει σήμερα τη μακροβιότερη περίοδο δημοκρατικής ομαλότητας στη σύγχρονη ιστορία της. Συνέβαλαν σ' αυτό όλες οι πολιτικές δυνάμεις του τόπου, συνέβαλαν όλα τα κόμματα, συνέβαλαν όλοι οι έως σήμερα Πρωθυπουργοί. Η συμβολή τους και η προσφορά τους στη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος είναι ανεκτίμητη. Αυτή η παρακαταθήκη, αυτή η ιστορία προσφοράς στον τόπο κάνει σήμερα το δικό μου έργο ακόμα πιο δύσκολο. Πολλαπλασιάζει τις απαιτήσεις και αυξάνει τις ευθύνες, καθιστά την αποστολή μου εξαιρετικά απαιτητική. Αισθάνομαι ακόμα πιο βαρύ το χρέος μου. Οφείλω σήμερα να ομολογήσω ότι η θητεία μου ως Πρόεδρου της Βουλής είναι πρόκληση ζωής. Είναι μέγιστη ευθύνη προς την πατρίδα μας, τη δημοκρατία, το λαό μας. Οφείλω σήμερα ενώπιον όλων σας, ενώπιον της Εθνικής αντιπροσωπείας να διαβεβαιώσω ότι θα εργαστώ με όλες μου τις δυνάμεις, για να φέρω σε πέρας το δύσκολο έργο, το οποίο μου αναθέσατε προ ολίγου με την ψήφισή σας. Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, είμαι στέλεχος μιας παράταξης για την οποία είμαι υπερήφανος, όπως είναι και ο καθένας από εμάς για την παράταξη στην οποία ανήκει. Λειτουργήσα πάντα, με όλες τις δυνάμεις, με σεβασμό στους θεσμούς που κλήθηκα να υπηρετήσω. Λειτουργήσα και με την καρδιά και με το νου ως πολιτικός αρχών και πεποιθήσεων. Βρίσκομαι σήμερα, με τη δική σας θέληση, μπροστά σε μια νέα πρόκληση, μπροστά σε μια δύσκολη αποστολή.

Σας ευχαριστώ όλους και όλες από την καρδιά μου.

(www.vouli.gr)

- Είναι καιρός οι ίδιοι οι πολίτες να δραστηριοποιηθούν για να προστατεύσουν το περιβάλλον. Ίσως οι κυβερνήσεις να έχουν άλλη άποψη. Όμως από τις επίσημες κυβερνήσεις- μεγάλους δασκάλους της υπαρκσίας- δεν έχουμε να περιμένουμε πολλά. Το πολύ πολύ να ανακηρύξουν κάποια χρονιά «Παγκόσμιο έτος Περιβάλλοντος» ή να καθιερώσουν κάποια μέρα του έτους «Παγκόσμια Ημέρα Δάσους» ή να βγάλουν και ηθικοπλαστική διακήρυξη εξορκισμού. Αμέσως μετά όμως κλείνουν τα μάτια

μπροστά στην καταστροφή που μόλις καταράστηκαν- όταν δε συνεργούν ή δεν πρωτοστατούν κιόλας στην καταστροφή. (Μ. Πλωρίτης, από τον ημερολόγιο Τύπο)

- Dear Mimmy,

Είμαι πολύ άρρωστη. Πονάει ο λαιμός μου...[.]. Σύντομα έρχεται η άνοιξη. Η δεύτερη άνοιξη του πολέμου. Το ξέρω χάρη στο ημερολόγιο, γιατί την άνοιξη δεν τη βλέπω, δεν μπορώ να τη δω, γιατί δεν την αισθάνομαι. Το μόνο που βλέπω είναι οι δυστυχημένοι άνθρωποι που εξακολουθούν να μεταφέρουν νερό, και άλλους, ακόμα πιο δυστυχημένους, νέους ανθρώπους που δεν έχουν πια χέρια ή πόδια. Είναι όσοι ήταν αρκετά τυχεροί, ή άτυχοι, και δε σκοτώθηκαν. Δεν υπάρχουν πια δέντρα που ν' ανθίζουν, ούτε πουλιά, ο πόλεμος κατέστρεψε τα πάντα. Δεν υπάρχουν πια ανοιξιάτικα κελαηδήματα. Δεν υπάρχουν και τα περιστέρια, το σύμβολο του Σαράγιεβο. Δεν υπάρχουν πια παιδικές φωνές, οπότε παιχνίδια. Τα παιδιά δεν μοιάζουν πια μα παιδιά. Τους πήραν την παιδική τους ηλικία, και χωρίς παιδική ηλικία δεν υπάρχουν παιδιά. Έχω την εντύπωση ότι το Σαράγιεβο αργοπεθαίνει, εξαφανίζεται, πώς, λοιπόν, θα μπορούσα να αισθάνομαι την άνοιξη (την εποχή που ξυπνά τη ζωή, όταν εδώ δεν υπάρχει πια ζωή, όταν εδώ όλα μοιάζουν νεκρά; Είμαι και πάλι θλιμμένη Mimmy. Πρέπει να σου πω ότι η θλίψη με κυριεύει ολοένα και πιο συχνά. Είμαι θλιμμένη όταν σκέφτομαι, και πρέπει να σκέφτομαι.

Η Ζλάτα σου.

Ζ. Φιλίποβιτς, Ένα ημερολόγιο από το Σαράγιεβο, Νέα Σύνορα.

- Σε πρόσφατες δηλώσεις της η Υπουργός Παιδείας μας είπε ότι πολύ της αρέσει το εκπαιδευτικό σύστημα της Φιλανδίας και πολύ θα ήθελε να μοιράσει μ' αυτό και τη δική μα εκπαίδευση- αποδίδω το πνεύμα των δηλώσεων με δικά μου λόγια. Πραγματικά πρόκειται για σπουδαίο σύστημα και όποιος διάβασε τη συνέντευξη της Υπουργού Παιδείας Φιλανδίας πήρε μια ιδέα.

Προσωπικά είχα την τύχη να επισκεφτώ προ πενταετίας την όμορφη χώρα του Βορρά και να γνωρίσω από κοντά το εκπαιδευτικό της σύστημα- αυτός ήταν άλλωστε και ο σκοπός της επίσκεψης. Το ζήλεψα βέβαια κι εγώ, όπως η Υπουργός μας. Όμως, όσο κι αν ήθελα να αποκτήσουμε κι εμείς μια παρόμοια εκπαίδευση, καταλάβαινα με λύπη μου ότι κάτι τέτοιο δεν μπορεί να γίνει. Το ποθητό ζητούμενο προσκρούει στο ανύπαρκτο δεδομένο.

Δεν μπορεί να γίνει, όχι μόνο γιατί το φιλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι πολύ ανοικτό, πολύ ελεύθερο και πολύ προωθημένο, όχι μόνο γιατί βασίζεται σε λαμπρή παιδαγωγική του περιβάλλοντος και εξαιρετικά προηγμένη τεχνολογία ενσωματωμένη οργανικά στο σύνολο, όσο γιατί διαπιστώνεις ότι το κράτος εκεί επενδύει πραγματικά στην εκπαίδευση, πιστεύει πραγματικά στον εκπολιτιστικό και κοινωνικό της ρόλο. Διαπιστώνεις ότι

η κοινωνία στηρίζει την εκπαίδευση και η εκπαίδευση υπηρετεί την κοινωνία σε μια αμφίδρομη διαδικασία αμοιβαία στήριξης.

Αλλά πριν απ' αυτά έχεις ήδη διαπιστώσει ότι υπάρχει εκεί και λειτουργεί μια κοινωνία οργανωμένη, συγκροτημένη, πειθαρχημένη, όπου οι θεσμοί είναι σεβαστοί, δεν αμφισβητούνται και δεν υπονομεύονται. Το κράτος εμπιστεύεται τους πολίτες και οι πολίτες το κράτος χωρίς να δηλητηριάζει τη ζωή η κακοπιστία, η καχυποψία και η τάση για ατομικό βόλεμα εις βάρος του δικαίου.

Κώστας Μπαλάσκας, από το περιοδικό Νέα Παιδεία

ΜΟΡΦΕΣ ΠΕΙΘΟΥΣ- ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Σχολιάστε τα παρακάτω διαφημιστικά κείμενα ως προς τους τρόπους πειθούς ου χρησιμοποιούν και τα ιδιαίτερα γνωρίσματα της γλώσσας.

Μια εταιρεία με παγκόσμιο όραμα!

Το όραμά μας, στην Tetra Pak, είναι η ασφαλής διάθεση τροφίμων παντού. Έχοντας περισσότερα από 50 χρόνια εμπειρίας και τεχνογνωσίας στην επεξεργασία και συσκευασία τροφίμων, τα προϊόντα μας είναι διαθέσιμα σε περισσότερες από 165 χώρες σε όλον τον κόσμο.

Παράγουμε τις συσκευασίες μας από ανανεώσιμα υλικά, συμβάλλοντας στην προστασία των φυσικών πόρων και προωθούμε δραστικά την ιδέα της ανακύκλωσης. Σε συνεργασία με τη WWF, σε παγκόσμιο επίπεδο, λαμβάνουμε μέτρα για την προστασία των δασών και την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος.

Η συνεισφορά στις κοινωνίες που δραστηριοποιούμαστε αποτελεί πρωταρχικό μας στόχο, γι' αυτό προμηθεύουμε σε μαθητές από 45 χώρες θρεπτικές τροφές. Παράλληλα, υποστηρίζουμε το Διεθνές Ίδρυμα Οστεοπόρωσης (IOF) στην καμπάνια του για ένα ισορροπημένο διαιτολόγιο, συμβάλλοντας στην προώθηση του υγιεινού τρόπου ζωής.

Η Tetra Pak προστατεύει ό, τι είναι καλό! Περισσότεροι από 20.000 εργαζόμενοι της Tetra Pak σε όλο τον κόσμο έχουν ένα κοινό στόχο: η διάθεση ολοκληρωμένων λύσεων επεξεργασίας και συσκευασίας τροφίμων. Tetra Pak. Μια εταιρεία με παγκόσμιο όραμα!

Τρόποι πειθούς

Ιδιαίτερα γνωρίσματα

Καφές BRAVO με άρωμα Ελλάδας

Ο ελληνικός καφές BRAVO, η αγαπημένη καθημερινή μας συνήθεια, πρωτοπορεί και δημιουργεί τη νέα διάσταση στον ελληνικό καφέ! 3 νέες, αυθεντικές γεύσεις με άρωμα Ελλάδας εκπλήσσουν ευχάριστα και προσφέρουν μία πραγματικά μοναδική γευστική εμπειρία. Ανοίγοντας τα νέα πακέτα του ελληνικού καφέ BRAVO με άρωμα Μαστίχα, Τριαντάφυλλο και Ούζο, ξεσηκώνονται όλες οι αισθήσεις και ξυπνά η επιθυμία για ένα απολαυστικό φλιτζάνι μοναδικού ελληνικού καφέ. Οι Έλληνες έχουμε φαντασία στις γεύσεις. Μπράβο μας!

Τρόποι πειθούς

Ιδιαίτερα γνωρίσματα

DAIHATSU Νέο cuore

Τρόποι πειθούς.....

Το καλύτερο μικρό 1000cc 70hp

.....

Δεν πίνει 4,4 lt/ 100 km

Ιδιαίτερα γνωρίσματα.....

Δεν καπνίζει co2: 104gr/km

.....

2. Αφού διαβάσετε το κείμενο που ακολουθεί, να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις:

A. Να εντοπίσετε δύο τρόπους πειθούς που χρησιμοποιούνται στον προπαγανδιστικό λόγο.

B. Να παρουσιάσετε δύο χαρακτηριστικά της προπαγανδιστικής γλώσσας.

Για να ξαναχτιστεί η χώρα πρέπει να αρχίσουμε από την αρχή. Η κυβέρνησή μου δε θα λείπει ψέματα και δε θα εξαπατά το λαό, όπως οι προηγούμενες κυβερνήσεις. Η ανοικοδόμηση της χώρας μπορεί να γίνει μόνο από τον ίδιο το λαό, με τις δικές του προσπάθειες, με τη θέλησή του, χωρίς καμία βοήθεια απ' έξω. Όχι οι ταξικές θεωρίες, αλλά οι αιώνιοι νόμοι θα είναι η βάση της ανάκαμψης: στόχος μας είναι ο αγώνας για να διατηρηθεί η ύπαρξη του γερμανικού λαού. Μόνο η ισχύς θα φέρει την παγκόσμια ειρήνη. Τα κόμματα που εκπροσωπούν τάξεις πρέπει να καταστραφούν. Ποτέ δε θα ξεφύγω από το στόχο μου να ξεριζώσω το μαρξισμό και τους συνοδοιπόρους του από τη Γερμανία. Ένας πρέπει να είναι ο νικητής εδώ: ή ο μαρξισμός ή ο γερμανικός λαός. Και η Γερμανία θα είναι η νικηφόρα. Η εθνική νεότητα, που θα βασίζεται πάνω στο γερμανό αγρότη και στο γερμανό εργάτη θα είναι η βάση της μελλοντικής κοινωνίας. Πιστεύουμε στην αξία της προσωπικότητας, στη δημιουργική δύναμη του ατόμου. Θα καταπολεμήσουμε όλες τις εκδηλώσεις του κοινοβουλευτικού δημοκρατικού συστήματος. Το τέλος της διαφθοράς στη δημόσια ζωή θα συμβαδίζει με την ανάκτηση της γερμανικής τιμής. Οι νέοι άνθρωποι θα έχουν μέσα τους ενσταλάξει τις μεγάλες παραδόσεις του γερμανικού παρελθόντος. Αυτό θα είναι ένα πρόγραμμα αναγέννησης σε όλους τους τομείς της ζωής, άτεγκτο απέναντι σε οποιονδήποτε ενεργήσει ενάντια στο έθνος και φιλικό απέναντι σε οποιονδήποτε επιθυμεί να αγωνιστεί για την ανάσταση του λαού και του έθνους μας. Γερμανικό λαέ, δώσε μας τέσσερα χρόνια και μετά κρίνε μας και καταδίκασέ μας. Γερμανικό λαέ, δώσε μας τέσσερα χρόνια και ορκίζομαι ότι με τον τρόπο που εγώ ανέλαβα αυτό το έργο, με τον ίδιο τρόπο θα είμαι πρόθυμος και να φύγω. Δεν μπορώ να απαλλαγώ από την πίστη μου στο λαό μου, ούτε να ξεφύγω από την πεποίθηση ότι αυτό το έθνος θα αναστηθεί ξανά, ούτε να απομακρυνθώ από την αγάπη μου σ' αυτό, στο λαό μου, και είμαι απόλυτα πεπεισμένος ότι θα έρθει η ώρα που τα εκατομμύρια που σήμερα μας μισούν, θα σταθούν πλάι μας και μαζί με μας θα καλωσορίσουν αυτό που έχουμε δημιουργήσει μαζί, που έχουμε αγωνισθεί γι' αυτό ενάντια σε δυσκολίες και το αποκτήσουμε με θυσιές: το νέο Γερμανικό Ράιχ, του μεγαλείου και της τιμής, της ισχύος και της δόξας και της δικαιοσύνης. Αμήν.

Απόσπασμα από την ομιλία του Α. Χίτλερ προς τους μεγαλοβιομήχανους,

11/2/1933

3. Αφού διαβάσετε το παρακάτω κείμενο, να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις: α. Να εντοπίσετε ένα σημείο του κειμένου όπου ο επιστημονικός λόγος είναι αποδεικτικός, β. Να εντοπίσετε πέντε λέξεις που ανήκουν στο ειδικό- επιστημονικό λεξιλόγιο που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας.

Το κλίμα αλλάζει

Το κλίμα της γης πάντα άλλαζε και πάντα θα αλλάζει. Στο παρελθόν, όμως οι αλλαγές του κλίματος ήταν αποκλειστικά το αποτέλεσμα φυσικών αιτιών, ενώ αυτό που βλέπουμε τα τελευταία χρόνια και που θα δούμε τα επόμενα ογδόντα χρόνια, είναι κυρίως το αποτέλεσμα της ανθρώπινης παρέμβασης και μπορεί να αποβεί καταστροφικό για τον ίδιο τον άνθρωπο.

Οι παράγοντες που οδηγούν στην αλλαγή του κλίματος είναι πολλοί και γνωστοί. Κυρίως είναι δύο ειδών: α. Αλλαγές που γίνονται στο σύστημα ατμόσφαιρα- υδρόσφαιρα- γεώσφαιρα- βιοσφαιρα ή αλλαγές που γίνονται σε πλανητικά δεδομένα (π. χ. αλλαγή στη μέση απόσταση ηλίου- γης και άλλες αλλαγές στην τροχιά της γης), β. Αλλαγές που γίνονται από τον άνθρωπο. Η διαφορά των αλλαγών που γίνονται από τον άνθρωπο από τις αλλαγές της φύσης είναι ότι η ανθρώπινη παρέμβαση οδηγεί σε μονότονη αλλά και ραγδαία αποσταθεροποίηση. Αντίθετα, οι φυσικές κλιματικές αλλαγές, παρουσιάζουν γενικά μακροχρόνιες διακυμάνσεις.

Οι τελευταίες εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ακαδημίας Επιστημών των ΗΠΑ δείχνουν ότι θα πρέπει να αναμένουμε ευρύτερη μεταβλητότητα στο κλίμα σε όλη τη γη. Αιτία είναι η μετάβαση σε μία θερμότερη κλιματική περίοδο. Η μέση θερμοκρασία στην επιφάνεια της Γης, τα τελευταία 1.000 χρόνια χαρακτηρίστηκε από ακανόνιστη αλλά σταθερή ψύξη, αλλά ακολούθησε μια «έντονη» θέρμανση στη διάρκεια των τελευταίων 100 χρόνων, ίση περίπου με μισό βαθμό Κελσίου. Μάλιστα, στα τελευταία 10 χρόνια, σημειώθηκαν τα 4 θερμότερα χρόνια από το 1860 που υπάρχουν μετρήσεις.

Η ευθύνη του ανθρώπου για τις κλιματικές αλλαγές είναι μεγάλη. Η ανθρώπινη παρέμβαση στη σύσταση της ατμόσφαιρας είναι θεαματική. Μέσα σε 30 χρόνια ο άνθρωπος κατέστρεψε τόσο όζον, όσο έκανε η φύση να παραγάγει σε 2 δισεκατομμύρια χρόνια. Μέσα στα ίδια 30 χρόνια ο άνθρωπος αύξησε περίπου κατά 30 % τα αέρια του θερμοκηπίου. Μεγάλη συμβολή στη θέρμανση του πλανήτη είχε η ενίσχυση του φαινομένου του θερμοκηπίου, η οποία οφείλεται στην αύξηση στην ατμόσφαιρα του CO₂ και των άλλων αερίων, λόγω των ανεξέλεγκτων ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Η ποσότητα του CO₂ έχει αυξηθεί κατά 30% τα τελευταία 200 χρόνια, λόγω αλλαγών στη χρήση της γης και στην αποδασοποίηση, την καύση άνθρακα, πετρελαίου και φυσικών αερίων σε αυτοκίνητα, κλπ.

Οι επιπτώσεις που απορρέουν από τις κλιματικές μεταβολές είναι πολλές και ποικίλες, επηρεάζοντας ζωτικούς τομείς του περιβάλλοντος, της κοινωνίας και της οικονομίας. Επιστημονικές έρευνες προειδοποιούν ότι, αν συνεχιστεί η συσσώρευση αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα, θα έχουμε να αντιμετωπίσουμε τη συνεχιζόμενη αύξηση της μέσης θερμοκρασίας και την άνοδο της στάθμης της θάλασσας, που θα επιφέρει

καταστροφές στις παραγωγικές δραστηριότητες σε παράκτιες περιοχές, συχνότερα και εντονότερα ακραία καιρικά φαινόμενα, καθώς και απώλειες ανθρώπινων ζωών.

Δεν είναι επιστημονική η άποψη που διατυπώνουν κάποιοι ότι όλα είναι τυχαία και έχουν ξανα συμβεί στο παρελθόν. Το κλίμα της γης αλλάζει σήμερα με ανθρώπινη παρέμβαση.

www.ert.gr

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Β' ΜΕΡΟΣ

Εφαρμογές- Παραδείγματα

Ιδιαίτερα μαθηματα.gr

Υποδειγματικές απαντήσεις σε διάφορα θέματα των εξετάσεων

A. Ποια πρόθεση υπηρετεί η συγγραφή ενός κειμένου (διαφώτιση, πειθώ)

Όταν απαντάμε σε τέτοιου είδους ερωτήσεις, η απάντησή μας πρέπει να περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία με την εξής σειρά:

1.	του συγγραφέα.	Την πρόθεση
2.	κειμένου.	Το θέμα του
3.	κειμένου.	Το είδος του
4.	οποίο απευθύνεται.	Το κοινό στο
5.	χαρακτηριστικά του	Τα περιεχομένου.
6.	χαρακτηριστικά της	Τα γλώσσας.
7.	συμπέρασμα.	Το

1. Ερώτηση: Ποια πρόθεση, κατά τη γνώμη σας, υπηρετεί το παρακάτω κείμενο;

[1] Η χώρα μας από την απελευθέρωση της, το 1821, είχε μια αξιοθαύμαστη διαδρομή. [2] Από το μικρό κράτος της Ρούμελης, του Μοριά και των νησιών, από μια χώρα ερημωμένη, δείτε πόσα καταφέραμε σε 170 χρόνια. [3] Σήμερα η Ελλάδα είναι μέσα στα 25 πλέον ευημερούντα κράτη του κόσμου και ανήκει στους πιο ισχυρούς διεθνείς οργανισμούς. [4] Με όραμα, σχεδιασμό και αποφασιστικότητα μπορούμε να επιταχύνουμε την ανάπτυξη της οικονομίας, αλλά και να κατανειμούμε τον παραγόμενο πλούτο πιο δίκαια.

Από τα Κριτήρια Αξιολόγησης

Υποδειγματική απάντηση:

Πρόθεση του συντάκτη αυτού του κειμένου είναι να πείσει τον αναγνώστη /ακροατή για τη δυνατότητα της παρατάξης του να συμβάλει στην ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας μας. Μια τέτοια πρόθεση χαρακτηρίζει πολιτικά κείμενα που απευθύνονται σε ευρύ κοινό. Στο περιεχόμενο διακρίνουμε: τη σύγκριση ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν (1 η και 2η περίοδος), τη διαβεβαίωση για την ισχυρή θέση της χώρας μας (3η περίοδος)

και τον οραματισμό για το μέλλον (4η περίοδος), στοιχεία που **φορτίζουν συναισθηματικά** τον αναγνώστη /ακροατή και ενισχύουν την υπερηφάνεια και την αισιοδοξία του. Όσον αφορά τη **γλώσσα**, διακρίνουμε τη βεβαιωτική χρήση της Οριστικής (π.χ. είναι..., είναι, ανήκει), τη χρήση κατάλληλων επιθέτων (αξιοθαύμαστη διαδρομή, ερημωμένη χώρα), το α' πληθυντικό πρόσωπο που προσδίδει οικειότητα (μπορούμε), και το β' πληθυντικό (δείτε) που δίνει στο κείμενο μεγαλύτερη αμεσότητα.

Όλα αυτά σημαίνουν ότι ο συντάκτης οργανώνει το κείμενο **με σκοπό να επηρεάσει άμεσα τον αναγνώστη, δηλαδή να τον πείσει.**

2. Ερώτηση: Ποια πρόθεση έχει ο συντάκτης του παρακάτω κειμένου;

Οι «βιοταινίες» (biofilms) είναι γλοιώδεις βακτηριακές κοινότητες που προκαλούν επιμένουσες μολύνσεις. Από περιοδοντίτιδα και ωτίτιδες ως τη θανατηφόρο κυστική ίνωση. Είναι αδύνατον να καταπολεμηθούν με αντιβιοτικά. Όχι μόνο εμποδίζουν τη διείσδυση του αντιβιοτικού κάτω από το γλοιώδες στρώμα τους, αλλά μέσα σε αυτό, ορισμένοι από αυτούς τους μικροοργανισμούς, έχουν δημιουργήσει περιοχές όπου διαβιούν σε ληθαργική κατάσταση, έχοντας δηλαδή περιορίσει το μεταβολισμό τους στο ελάχιστο.

Από τα Κριτήρια Αξιολόγησης

Υποδειγματική απάντηση:

Ο συντάκτης του κειμένου επιδιώκει να **διαφωτίσει-πληροφορήσει** το κοινό **για τη φύση και τη λειτουργία των «βιοταινιών»**. Πρόκειται για **επιστημονικό κείμενο** που απευθύνεται σε **περιορισμένο κοινό**, όπως φαίνεται τόσο από το θέμα όσο και από τον τρόπο πραγμάτευσής του.

Αναφορικά με το **περιεχόμενο**, μπορούμε να διακρίνουμε ότι περιέχεται επιστημονικός ορισμός των βιοταινιών. Ακολουθεί αναφορά στις ασθένειες που προκαλούν, την αδυναμία αντιμετώπισης τους και τη λειτουργία του μεταβολισμού τους. Επομένως, παρατίθεται ένα σύνολο από εξακριβωμένες πληροφορίες/ διαπιστώσεις και πουθενά δεν προβάλλεται η προσωπική άποψη του συντάκτη.

Όσον αφορά τη **γλώσσα**, μπορούμε να διακρίνουμε τη χρήση του γ' προσώπου και του Ενεστώτα Οριστικής, το αυστηρό ύφος και την ακριβολογία στην πραγμάτευση του θέματος, καθώς και τη χρήση εξειδικευμένης ορολογίας (π.χ. «γλοιώδεις βακτηριακές κοινότητες»). Διακρίνουμε, επομένως, τα χαρακτηριστικά ενός **επιστημονικού κειμένου** που επιδιώκει την περιγραφή ενός φαινομένου.

Όλα τα προηγούμενα στοιχεία δηλώνουν ότι πρόκειται για ένα κείμενο που αποβλέπει στην **πληροφόρηση**, τη **διαφώτιση** των ενδιαφερομένων.

Η Μορφή της Υποδειγματικής Απάντησης

Πρόθεση του συντάκτη αυτού του κειμένου είναι να **[διαφωτίσει-πληροφορήσει / πείσει]** τον αναγνώστη/ακροατή σχετικά με **[γράφουμε το θέμα του κειμένου]**. Μια τέτοια πρόθεση χαρακτηρίζει **[γράφουμε το είδος του κειμένου]** κείμενα που απευθύνονται σε **[περιορισμένο / ευρύ]** κοινό.

Στο περιεχόμενο διακρίνουμε: **[παραθέτουμε χαρακτηριστικά στοιχεία του κειμένου]**. Όλα αυτά τα στοιχεία **[πληροφορούν / επηρεάζουν]** τον αναγνώστη.

Όσον αφορά τη **γλώσσα**, διακρίνουμε **[γράφουμε τα στοιχεία της γλώσσας με αντίστοιχα παραδείγματα]**, και το αποτέλεσμα που έχουν: αποστασιοποίηση, οικειότητα κτλ.].

Αυτά τα στοιχεία υποδηλώνουν ότι ο συντάκτης οργανώνει το κείμενο με **σκοπό** να **[πληροφορήσει τον αναγνώστη / να πείσει το κοινό του]**.

Άσκηση

Στα κείμενα που ακολουθούν, να κρίνετε την πρόθεση του συντάκτη, γράφοντας ολοκληρωμένες απαντήσεις- με βάση τα παραπάνω υποδείγματα.

Κείμενο 1

Δύο αστεροσκοπεία προσέφεραν τις πρώτες αποδείξεις για ένα φαινόμενο, το οποίο γνωρίζαμε έως τώρα θεωρητικά, αλλά ουδέποτε το είχαμε επιβεβαιώσει: μια γιγάντια μαύρη τρύπα τράβηξε, διέλυσε και εν μέρει καταβρόχθισε ένα άστρο χάρη στην τεράστια βαρύτητα της. Την προσοχή των αστρονόμων τράβηξε μια ισχυρή έκρηξη ακτίνων Χ που εντοπίστηκε κοντά στο κέντρο ενός γαλαξία ο οποίος απέχει περίπου 700 εκατομμύρια έτη φωτός από τη Γη. Οι επιστήμονες πιστεύουν ότι την έκρηξη προκάλεσαν αέρια από το άστρο, η θερμοκρασία των οποίων έφτασε σε πολλά εκατομμύρια βαθμούς Κελσίου, καθώς τα τραβούσε μέσα της η μαύρη τρύπα κοντά στην καρδιά του γαλαξία RXJ1242-11.

Από τα Κριτήρια Αξιολόγησης

Κείμενο 2

Στο χώρο τον ελληνικό, το φως έχει μια ξεχωριστή θέση από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Οι ποιητές το θεοποίησαν. Οι θρησκείες επίσης. Ο Απόλλωνας είναι θεός του φωτός. Ο Δίας θεός του κεραυνού και της φωτιάς, άρα του φωτός. Οι ήρωες της τραγωδίας και της μυθολογίας χάνονται στο φως. Ο Οιδίποδας, η Μήδεια, η Σεμέλη, ο Ίκαρος. Ο Χριστός είναι φως. Ο Ήλιος είναι φως και η ελληνική Γη είναι γεμάτη φως. Και ο στίχος του Ελύτη «Έτη φωτός μες στον ασβέστη» πυκνώνει τον ποιητικό ορισμό του ελληνικού χωροχρόνου.

Από τα Κριτήρια Αξιολόγησης

B. Πώς εντοπίζουμε τις μεθόδους και τα μέσα πειθούς σ' ένα κείμενο

Αν σε μια ερώτηση μας ζητούν να εντοπίσουμε τη **μέθοδο** και τα **μέσα πειθούς**, η απάντηση μας πρέπει να περιέχει τα εξής σημεία:

1. Τη **μέθοδο πειθούς** που χρησιμοποιεί ο συντάκτης του κειμένου.
2. Την **άποψη** που υποστηρίζει.
3. Τα **μέσα** που χρησιμοποιεί για να πείσει το κοινό του (επιχειρήματα, τεκμήρια, περιγραφή, θετικά φορτισμένα λεξιλόγιο κτλ.).
4. Συγκεκριμένα **παραθέματα** από το κείμενο.

Ερώτηση: Ποια μέθοδο και ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στο παρακάτω απόσπασμα;

Πρέπει να πάψουμε να βλέπουμε τον άνθρωπο σαν ένα υπερφυσικό ον και να εγκαταλείψουμε μια για πάντα εκείνο το σχέδιο που επεξεργάστηκε πρώτος ο Καρτέσιος και στη συνέχεια ο Μαρξ, το οποίο συνίσταται στην κατάκτηση και την κατοχή της φύσης. Η απόπειρα αυτή αποδείχτηκε τουλάχιστον γελοία, από τη στιγμή που κατανοήσαμε ότι το σύμπαν, μέσα στην απεραντοσύνη του, ξεπερνά τις δικές μας δυνατότητες. Ακόμα παραπέρα, συνειδητοποιήσαμε πως μεταβλήθηκε σε παραλήρημα, ακριβώς γιατί ο προμηθεϊκός χαρακτήρας της επιστήμης και της τεχνολογίας οδηγεί σήμερα στην καταστροφή της βιόσφαιρας και, κατ' επέκταση, στην αυτοκτονία της ανθρωπότητας.

Εντγκάρ Μορέν

Υποδειγματική Απάντηση:

Ο Μορέν χρησιμοποιεί ως κύρια **μέθοδο πειθούς την επικλήση στη λογική**. Συγκεκριμένα, υποστηρίζει την **άποψη** ότι πρέπει να παραιτηθούμε από την προσπάθεια κυριαρχίας και υπερεκμετάλλευσης της φύσης. Ο συγγραφέας αξιοποιεί ως μέσο **πειθούς** το επιχείρημα ότι η προσπάθεια αυτή είναι ατελέσφορη, επειδή «το σύμπαν... ξεπερνά τις δικές μας δυνατότητες». Είναι όμως και καταστροφική, αν αναλογιστούμε τις αρνητικές συνέπειες της σημερινής τεχνολογικής υπερ-ανάπτυξης.

➤ *Ποια μέθοδο πειθούς χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στις ακόλουθες παραγράφους;*

Γνωρίζουμε πια καλά ότι αυτός ο μικρός, χαμένος στο διάστημα, πλανήτης δεν είναι απλώς η κατοικία μας: είναι το σπιτικό μας, είναι η «μητρίδα» μας και, ακόμη περισσότερο, η Γη-πατρίδα μας. Γιατί μάθαμε πως θα γινόμαστε στάχτη στους ήλιους και πάγοι, στο διάστημα. Μπορούμε φυσικά να φύγουμε, να ταξιδέψουμε, να αποικίσουμε άλλους πλανήτες. Όμως εδώ, στο σπίτι μας, έχουμε τα φυτά μας, τα ζώα μας, τους νεκρούς μας. Η ζωή μας η ίδια βρίσκεται εδώ. Και πρέπει να προσπατήσουμε και να σώσουμε τη Γη-πατρίδα μας. Μόνο κάτω από αυτές τις συνθήκες μπορεί να συντελεστεί μέσα μας η σύγκλιση όλων των πτυχών της αλήθειας, που προσλαμβάνουμε από τόσο διαφορετικές πηγές, όπως οι θετικές επιστήμες, οι επιστήμες του ανθρώπου, η πίστη, η ηθική, η ίδια μας η συνειδητοποίηση ότι ζούμε στο Σιδηρούν αιώνα της πλανητικής εποχής.

Και μόνο σ' αυτή τη Γη, σ' αυτή την κουκκίδα μέσα στο άπειρο του αστροφυσικού κόσμου, σ' αυτό το «ζωντανό σύστημα» που μας παρουσιάζουν οι επιστήμες της Γης, σ' αυτή τη βιόσφαιρα-Γαία, μπορούν να υλοποιηθούν οι ανθρωπιστικές ιδέες του Διαφωτισμού, που αναγνωρίζουν την ίδια αξία σε όλους τους ανθρώπους. Οι ιδέες αυτές μπορούν να συνδεθούν με τη ρομαντική αντίληψη για τη φύση που ξαναβρήκε τον ομφάλιο λώρο που μας

συνδέει με τη Μητέρα-Γη τροφό μας. Παράλληλα, μπορούμε να συνδέσουμε το έλεος που επιφυλάσσει για κάθε ζωντανό οργανισμό ο βουδισμός, τη χριστιανική ιδέα της αδερφοσύνης και της σοσιαλιστικής έμπνευσης διάδοχο της, τη διεθνιστική αδερφοσύνη, στα πλαίσια μιας νέας αντίληψης, αυτής της παγκόσμιας αλληλεγγύης που πρέπει να χαρακτηρίζει τόσο τις μεταξύ μας σχέσεις, όσο και τη σχέση μας με τη Φύση.

Εντγκάρ Μορέν, Η οικολογικοποίηση της σκέψης, Le Monde Diplomatique

Υποδειγματική απάντηση:

Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ως μέθοδο πειθούς την **επίκληση** στο συναίσθημα. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιεί ως **εκφραστικά μέσα**, τη μεταφορά (ομφάλιος λώρος), την προσωποποίηση (μητέρα Γη), την επανάληψη (μόνο εδώ), τη χρήση α' πληθυντικού προσώπου και όρους που εκφράζουν έντονη αντίθεση (μικρός, χαμένος πλανήτης = άπειρο). Μ' αυτά, επιχειρεί να τονίσει τη μοναδικότητα και τη σπουδαιότητα του πλανήτη και να προκαλέσει στον αναγνώστη συναισθήματα δέους απέναντι στο σύμπαν, ενοχής για την καταστροφή του πλανήτη και οικειότητας, αλληλεγγύης, μέριμνας, απέναντι σ' αυτόν.

➤ Ποια μέθοδο και ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιεί ο ομιλητής στο παρακάτω απόσπασμα;

Όσοι βρίσκονται σε αυτή την αίθουσα γνωρίζουν ότι πάντοτε, με όλες μου τις δυνάμεις και με αίσθημα ευθύνης, υπηρέτησα τη θέση που μου εμπιστεύτηκε η Πολιτεία.

Από τα Κριτήρια Αξιολόγησης

Υποδειγματική απάντηση:

Ο ομιλητής χρησιμοποιεί ως μέθοδο πειθούς την **επίκληση στο ήθος του πομπού**, προκειμένου να αναδείξει την **αξιοπιστία** του τονίζοντας τα προτερήματά του. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρεται στην ολόψυχη αφοσίωση του στο καθήκον («πάντοτε... δυνάμεις»), την υπευθυνότητα του («αίσθημα ευθύνης»), την ανιδιοτέλειά του («υπηρέτησα»), την αξιοπιστία του («μου εμπιστεύθηκε...»). Επιπλέον, με τη βεβαιωτική έκφραση «όλοι γνωρίζουν» και το επίρρημα «πάντοτε» τονίζει ότι οι ιδιότητες αυτές είναι αναμφισβήτητες και μόνιμες.

Η Μορφή της Υποδειγματικής Απάντησης

Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ως **μέθοδο πειθούς** την [αναφέρουμε τη μέθοδο πειθούς]. Συγκεκριμένα, υποστηρίζει την **άποψη** ότι [γράφουμε την άποψη που υποστηρίζει ο συγγραφέας]. Ο συγγραφέας αξιοποιεί ως **μέσα πειθούς** [γράφουμε ποιο ή ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιεί].

Ασκήσεις:

Στα παρακάτω αποσπάσματα να εντοπίσετε τους τρόπους πειθούς που χρησιμοποιούν οι συγγραφείς .

Απόσπασμα 1

Άλλος χαρακτηριστικός αριθμός είναι, τα ποσοστά των *αποφοίτων* της μέσης εκπαίδευσης. Εκτός από την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, δυο μονάχα νομοί (Αχαΐας και Κορινθίας) έχουν ποσοστό μεγαλύτερο από το 10%, που σημαίνει πως μόνο ένας στους δέκα κατοίκους έχει αποφοιτήσει από τα παλιά Γυμνάσια ή τα σημερινά Λύκεια. Και ένας τελευταίος αριθμός: οι γυναίκες αναλφάβητες (με στοιχεία του 1970) αποτελούσαν το 79,2% του συνολικού πληθυσμού των αναλφάβητων, τοποθετώντας έτσι τη χώρα μας ανάμεσα στις 5 (από τις 1.01) χώρες που η αναλογία αυτή ξεπερνά το 75%.

Απόσπασμα 2

Αυτό που γυρεύουν οι άνθρωποι σήμερα είναι η κατοχύρωση των απολαύσεων τους. Κι αυτό ζητούν από το κράτος. Δε βλέπουν πια τα κοινά ούτε ενδιαφέρονται για τα κοινά. Πέρα από τον εαυτό τους και τον άμεσο κύκλο τους, υπάρχει γι' αυτούς ένα κράτος που είναι ταυτοχρόνως και ένα τέρας, ένα είδος Άγιου Βασίλη ο οποίος έχει μια κοιλιά μέσα από την οποία βγάζει χαρτονομίσματα, άδειες, θέσεις κτλ, Αλλά το οποίο πάντως πρέπει, να κατοχυρώνει τις απολαύσεις τους.

Από τα Κριτήρια Αξιολόγησης

Γ. Πώς αξιολογούμε τα τεκμήρια σε ένα κείμενο

Για να αξιολογήσουμε τα **τεκμήρια** που υπάρχουν σ' ένα κείμενο, ελέγχουμε:

1. Αν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, αν δηλαδή τα τεκμήρια είναι **αυθεντικά ή παραποιημένα**.
2. Αν αξιοποιούνται με τρόπο **έγκυρο ή παραπλανητικό** (αν δηλαδή θεμελιώνουν ένα ορθό επιχείρημα ή ένα μη ορθό επιχείρημα).

Σε μια ερώτηση για την αξιολόγηση των τεκμηρίων σ' ένα κείμενο, προσέχουμε την αρτιότητα της δομής της απάντησης μας.

Η απάντησή μας πρέπει να περιλαμβάνει:

1. Την **άποψη** που υποστηρίζει ο συγγραφέας.
2. Το **είδος του τεκμηρίου** που χρησιμοποιεί.
3. Την **αξιολόγηση** του τεκμηρίου.
4. Το **συμπέρασμα** μας.

Ερώτηση: Να διακρίνετε και να αξιολογήσετε τα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται στο παρακάτω απόσπασμα.

Να κλείσουμε την τηλεόραση, γιατί ευθύνεται για την κατάρρευση των ανθρώπινων σχέσεων. Σε πειράματα που έγιναν πρόσφατα, έβαλαν μια τηλεόραση μέσα στο κλουβί όπου ζούσε μια οικογένεια πιθήκων. Ύστερα από λίγες μόνο εβδομάδες ο πατέρας καθόταν όλο και περισσότερο μπροστά στην οθόνη, η μητέρα άρχισε να αδιαφορεί όλο και περισσότερο για τα μικρά της, ακολουθώντας το παράδειγμα του αρσενικού, και τα μικρά άρχισαν να εμφανίζουν συμπτώματα κατάθλιψης.

Από τα Κριτήρια Αξιολόγησης

Υποδειγματική απάντηση

Ο συντάκτης υποστηρίζει την **άποψη** ότι η τηλεόραση ευθύνεται για την κατάρρευση των ανθρώπινων σχέσεων γι' αυτό και πρέπει να την «κλείσουμε». Για να δείξει την ορθότητα της άποψης του, παραθέτει ως **τεκμήριο** μια επιστημονική έρευνα που έδειξε ιδιαίτερα δυσμενείς επιδράσεις της τηλεόρασης σε μια οικογένεια πιθήκων. Το τεκμήριο που χρησιμοποιεί είναι αληθές · ανταποκρίνεται δηλαδή στην πραγματικότητα. Η άποψη, όμως, που ο συντάκτης θέλει να θεμελιώσει δεν απορρέει εύλογα από το τεκμήριο που χρησιμοποιεί: Η σύγκριση μεταξύ των ανθρώπινων σχέσεων και των σχέσεων των πιθήκων είναι απλοϊκή και η αντίληψη ότι η τηλεόραση ευθύνεται (προφανώς, κατά το συντάκτη, αποκλειστικά) για την κατάρρευση των ανθρώπινων σχέσεων είναι μονομερής.

Επομένως, δεν μπορούμε να δεχτούμε την άποψη του στηριζόμενοι αποκλειστικά σ' αυτό το τεκμήριο.

Η μορφή της Υποδειγματικής απάντησης

Ο συντάκτης υποστηρίζει την **άποψη** ότι [γράφουμε την άποψη]. Για να δείξει την ορθότητα της άποψης του, παραθέτει ως **τεκμήριο** [γράφουμε το είδος του τεκμηρίου].

Το τεκμήριο που χρησιμοποιεί είναι [αληθές / ψευδές / παραποιημένο]. Η άποψη [όμως] που ο συντάκτης θέλει να θεμελιώσει [δεν] απορρέει από το τεκμήριο που χρησιμοποιεί, **επειδή** [εξηγούμε για ποιο λόγο].

Επομένως, [δεν] μπορούμε να δεχτούμε την άποψη του στηριζόμενοι αποκλειστικά σ' αυτό το τεκμήριο.

Μία ακόμη χρήση των παραδειγμάτων

Μέχρι τώρα, μάθαμε ότι συχνά τα παραδείγματα λειτουργούν ως τεκμήρια και χρησιμοποιούνται ως μέσα πειθούς (για την **υποστήριξη** μιας άποψης, μιας θέσης).

Συχνά, όμως, ένας συγγραφέας χρησιμοποιεί παραδείγματα και για να **αποσαφηνίσει** τα νοήματα του και να καταστήσει το κείμενο πιο προσιτό στον αναγνώστη.

Δείτε, για παράδειγμα, το ακόλουθο απόσπασμα:

Για τη **διαμόρφωση** τον περιβαλλοντικού ήθους, χρειάζεται να λάβουμε υπόψη, μεταξύ άλλων, και το **συμφέρον** των επόμενων γενεών. Ο τρόπος ζωής και οι αποφάσεις που λαμβάνονται πρέπει, κατά το δυνατόν, να

λαμβάνουν υπόψη τη ζωή των επόμενων από μας ανθρώπων πάνω στον πλανήτη Γη. Πάρα πολλές από τις αποφάσεις μας δεσμεύουν αυτούς με καθοριστικό τρόπο, αφαιρώντας τους κάθε δυνατότητα επανόρθωσης (καταστροφή τροπικών δασών, καταστροφή όζοντος, εξάλειψη όλο και περισσότερων ειδών) ή αποκλείοντας τους από τη νομή της συλλογικής περιουσίας του πλανήτη (σπατάλη ορυκτών και ενεργειακών πόρων, νερού κτλ.).

Αλέξανδρος Γεωργόπουλος, Ελισάβετ Τσαλίκη: Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1993 (διασκευασμένο απόσπασμα).

Τα παραδείγματα που παρουσιάζονται σ' αυτή την παράγραφο, μέσα σε παρένθεση, χρησιμοποιούνται κυρίως για την **αποσαφήνιση** των ιδεών του συγγραφέα. Έτσι, οι θέσεις του γίνονται ευκολότερα κατανοητές και το κείμενο πιο προσιτό στους αναγνώστες. Ταυτόχρονα, λειτουργούν και ως μέσα πειθούς, προκειμένου ο συγγραφέας να αποδείξει την ορθότητα της άποψης του, ότι δηλαδή πρέπει να συνυπολογίσουμε στις αποφάσεις μας και το συμφέρον των επόμενων γενεών.

Δ. Συλλογισμοί- επιχειρήματα και αξιολόγηση αυτών

Ας θυμηθούμε τη θεωρία !

Βασικό στοιχείο του **παραγωγικού συλλογισμού** είναι ότι έχουμε πάντα ως αφετηρία μια **γενικά αποδεκτή αρχή**, και προσπαθούμε να

δείξουμε ότι η **αρχή** αυτή εφαρμόζεται σε μια συγκεκριμένη περίπτωση.

Αν στον παραγωγικό συλλογισμό στηρίζομαστε σε μια **βεβαιότητα** (στη βεβαιότητα της αλήθειας μιας γενικής αρχής), στον **επαγωγικό συλλογισμό** δεν έχουμε αυτή την πολυτέλεια!

Στον **επαγωγικό συλλογισμό με γενίκευση**, αρχίζουμε με παρατηρήσεις, μετρήσεις, πειραματικά δεδομένα, μαρτυρίες, στατιστικά στοιχεία, γεγονότα και περιστατικά - δηλαδή από συγκεκριμένες περιπτώσεις -, με σκοπό να φτάσουμε σε ένα γενικό συμπέρασμα.

Είναι αδύνατον όμως να μελετήσουμε όλες τις περιπτώσεις. Μελετάμε ένα (στατιστικό) δείγμα, ένα μέρος μόνο, του συνόλου των περιπτώσεων. Όταν λοιπόν κρίνουμε ότι το δείγμα είναι ικανοποιητικό, μπορούμε να **γενικεύσουμε** διατυπώνοντας το γενικό μας συμπέρασμα.

Αυτή η μετάβαση από τις επιμέρους περιπτώσεις (από τα γεγονότα ή τις μετρήσεις) στο γενικό συμπέρασμα ονομάζεται **ΕΠΑΓΩΓΙΚΟ ΑΛΜΑ**.

Αφού όμως δεν μπορούμε να εγγυηθούμε ότι το συμπέρασμα μας ισχύει καθολικά, πρέπει να έχει πιθανολογικό χαρακτήρα.

Στον **αναλογικό συλλογισμό**, μπορεί η αναλογία να είναι **κυριολεκτική ή μεταφορική**. Για να είναι **μεταφορική** πρέπει η αναλογία που χρησιμοποιούμε να είναι **παρομοίωση ή μεταφορά**. Όταν λέμε για παράδειγμα ότι «η ζωή είναι ένα ταξίδι», δημιουργούμε μια μεταφορική αναλογία.

Πώς αναγνωρίζουμε και πως αξιολογούμε
ένα επιχείρημα

Μία από τις δυσκολότερες ερωτήσεις στις εξετάσεις σχετίζεται με την **αξιολόγηση** ενός επιχειρήματος. Πριν όμως αξιολογήσουμε ένα επιχείρημα, πρέπει πρώτα να το **αναγνωρίσουμε** - να το εντοπίσουμε.

Για να εντοπίσουμε ένα επιχείρημα:

Α. Αναζητάμε τις **διαρθρωτικές λέξεις-φράσεις** που λειτουργούν ως Δείκτες των προκείμενων (προτάσεων) και του συμπεράσματος.

Λέξεις-φράσεις που δηλώνουν τις προκείμενες είναι:

1. επειδή,
2. καθόσον,
3. διότι,
4. εξαιτίας,
5. γιατί (όχι με την ερωτηματική του μορφή),
6. εφόσον,
7. όταν (με την αιτιολογική και όχι με τη χρονική σημασία),
8. γι' αυτόν το λόγο,
9. γι' αυτούς τους λόγους,
10. ο λόγος είναι ότι,
11. λόγω του ότι, λόγω + άρθρο,
12. αν λάβουμε υπόψη,
13. δεδομένου ότι,

14. με δεδομένο ότι,
15. αν ισχύει ότι,
16. αν αληθεύει ότι,
17. αν δεχτούμε ότι.

Λέξεις-φράσεις που δηλώνουν συμπέρασμα είναι:

1. επομένως,
2. συνεπώς,
3. κατά συνέπεια,
4. άρα,
5. λοιπόν,
6. οπότε,
7. τότε (όχι με τη χρονική σημασία),
8. έτσι (όχι με την τροπική σημασία),
9. μπορούμε να συμπεράνουμε ότι,
10. αποδεικνύεται ότι,
11. αυτό σημαίνει ότι,
12. συνάγουμε ότι,
13. συνεπάγεται ότι,
14. μπορούμε να δεχτούμε ότι,
15. μπορούμε να συμπεράνουμε ότι,
16. οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι,
17. τα στοιχεία αυτά οδηγούν στη διαπίστωση (στο συμπέρασμα) ότι,
18. τα στοιχεία (τα γεγονότα) αυτά ενισχύουν την άποψη μας ότι,
19. τα στοιχεία (τα γεγονότα) αυτά ενισχύουν την άποψη ότι,
20. όλα τα στοιχεία οδηγούν στο συμπέρασμα ότι,
21. όλες οι ενδείξεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι.

Β. Αφού εντοπίσουμε τις προτάσεις που συνθέτουν το επιχειρήμα, πρέπει να εξετάσουμε αν εκφράζει **παραγωγικό ή επαγωγικό** συλλογισμό. Μετά περνάμε στην αξιολόγηση του επιχειρήματος.

Στον πίνακα που ακολουθεί, μπορείτε να δείτε πότε ένα **παραγωγικό επιχειρήμα** είναι **ορθό** και πότε όχι.

Είναι όλες οι προκείμενες ΑΛΗΘΕΙΣ προτάσεις	Είναι το συμπέρασμα ΑΛΗΘΗΣ πρόταση;	Είναι το επιχειρήμα ΕΓΚΥΡΟ ;	Μπορεί να συναντήσουμε τέτοιου είδους επιχειρήμα;	Είναι το επιχειρήμα ΟΡΘΟ ;
ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΑΔΥΝΑΤΟΝ	
ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΔΥΝΑΤΟΝ	ΜΗ ΟΡΘΟ
ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΔΥΝΑΤΟΝ	ΟΡΘΟ
ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΥΝΑΤΟΝ	ΜΗ ΟΡΘΟ
ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΔΥΝΑΤΟΝ	ΜΗ ΟΡΘΟ
ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΔΥΝΑΤΟΝ	ΜΗ ΟΡΘΟ
ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΔΥΝΑΤΟΝ	ΜΗ ΟΡΘΟ
ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΥΝΑΤΟΝ	ΜΗ ΟΡΘΟ

Πώς αξιολογούμε ένα επαγωγικό επιχειρήμα

Ένα **επαγωγικό επιχειρήμα** είναι **ορθό**, όταν είναι ΕΠΑΓΩΓΙΚΑ ΙΣΧΥΡΟ, και όλες οι προκείμενες του είναι ΑΛΗΘΕΙΣ.

Επαγωγικά ισχυρό λέμε ένα (επαγωγικό) επιχειρήμα, όταν η **αλήθεια** των προκειμένων προτάσεων καθιστά την αλήθεια του συμπεράσματος **περισσότερο πιθανή**.

Επομένως, όσο πιο πιθανό είναι ένα **συμπέρασμα** (με βάση την αλήθεια των προκειμένων), τόσο πιο ισχυρό είναι το επιχειρήμα.

ΚΑΝΟΝΑΣ: Η **επαγωγική** ισχύς ενός (επαγωγικού) επιχειρήματος είναι **σχετικό** και όχι απόλυτο μέγεθος. Αυτό σημαίνει ότι μερικά (επαγωγικά) επιχειρήματα είναι ισχυρότερα από άλλα.

Παράδειγμα:

Από ένα κουτί που περιέχει 100 σοκολατάκια, έχετε φάει 50, που είχαν γεύση φουντουκιού. Πόσο βέβαιο είστε όμως ότι το σοκολατάκια που παίρνετε τώρα έχει την ίδια γεύση; Αφού δεν είστε απολύτως βέβαιοι, το επαγωγικό σας επιχειρήμα θα είχε την ακόλουθη μορφή:

Τα μισά από τα σοκολατάκια του κουτιού (το 50%) είχαν γεύση φουντουκιού.

Επομένως, είναι **πιθανό** και τα υπόλοιπα σοκολατάκια να έχουν γεύση φουντουκιού.

Αν έχετε φάει 70 σοκολατάκια που είχαν γεύση φουντουκιού, το επαγωγικό σας επιχειρήμα θα ήταν *ισχυρότερο*:

70 από τα 100 σοκολατάκια του κουτιού (το 70%) είχαν γεύση φουντουκιού.

Επομένως, είναι **πολύ πιθανό** και τα υπόλοιπα σοκολατάκια να έχουν γεύση φουντουκιού.

Αν έχετε φάει 90 σοκολατάκια που είχαν γεύση φουντουκιού, το επαγωγικό σας επιχειρήμα θα ήταν ακόμη πιο ισχυρό:

90 από τα 100 σοκολατάκια του κουτιού (το 90%) είχαν γεύση φουντουκιού.

Επομένως, είναι **σχεδόν βέβαιο** ότι και τα υπόλοιπα σοκολατάκια έχουν γεύση φουντουκιού.

Η Μορφή της Υποδειγματικής Απάντησης

Στο συλλογισμό (στο επιχειρήμα) αυτό, η συλλογιστική πορεία είναι [**παραγωγική / επαγωγική**]. Ο συγγραφέας / ομιλητής [**στη Μερίζονα Προκείμενη / στις προκείμενες**] διατυπώνει [**μία γενικά αποδεκτή αρχή / παρατήρηση-δεδομένα**]. Βασιζόμενος σ' αυτήν / σ' αυτά, καταλήγει σε μια [**μερικότερη / γενικότερη**] πρόταση-συμπέρασμα: ότι [**γράφουμε το συμπέρασμα**].

Στο συλλογισμό (επιχειρήμα) αυτό [**όλες οι προτάσεις (ή κάποια πρόταση) είναι αληθείς / ψευδείς**] ή [**οι προκείμενες είναι αληθείς / ψευδείς**]. Ταυτόχρονα, ο συλλογισμός είναι / δεν είναι [**έγκυρος**] ή [**επαγωγικά ισχυρός**], εφόσον [**οι προκείμενες οδηγούν / δεν οδηγούν αναγκαία στο συμπέρασμα**] ή [**η αλήθεια του συμπεράσματος καθίσταται περισσότερο πιθανή**].

ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ/ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ: Αφού λοιπόν οι προτάσεις (ή κάποια απ' αυτές) είναι [**αληθείς / ψευδείς**] και ο συλλογισμός [**είναι / δεν είναι έγκυρος**], συμπεραίνουμε ότι ο συλλογισμός (το επιχειρήμα) είναι [**ορθός / δεν είναι ορθός**].

ΓΙΑ ΕΠΑΓΩΓΙΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ: Αφού λοιπόν οι προκείμενες είναι / δεν είναι αληθείς και ο συλλογισμός (το επιχειρήμα) [**είναι / δεν είναι επαγωγικά ισχυρός**], συμπεραίνουμε ότι ο συλλογισμός (το επιχειρήμα) είναι [**ορθός / δεν είναι ορθός**].

Το απόσπασμα που ακολουθεί, βρίσκεται στη σελ. 85 τον σχολικού σας βιβλίου. Να διακρίνετε το είδος του συλλογισμού και να τον αξιολογήσετε.

Το επιχείρημα ότι δεν επιτρέπεται η αφαίρεση της ανθρώπινης ζωής από την κρατική εξουσία είναι μεταφυσικό και όχι θετικό. Το «επιτρέπεται» ή είναι νομικής ή είναι ηθικής-μεταφυσικής προελεύσεως. Το πρώτο δεν μπορεί να συμβαίνει, γιατί η νομική απαγόρευση πηγάζει από την ίδια την κρατική εξουσία. Κάτι λοιπόν που αυτή επιτρέπει στον εαυτό της δεν μπορούμε να πούμε πως απαγορεύεται νομικά. Το δεύτερο, και αν υπό τεθεί αληθινό στο περιεχόμενο του, δεν μπορεί να ενδιαφέρει το δίκαιο. (Πρώτο επιχείρημα)

Η υπεροχή του εννόμου αγαθού της ανθρώπινης ζωής είναι εξάλλου σχετική και όχι απόλυτη. Αφού έγινε λόγος για έννομο αγαθό, προϋποτίθεται αναγνώριση του από μία έννομη τάξη. Έννομη όμως τάξη έξω από την κρατική εξουσία δε νοείται. Αφού λοιπόν η αναγωγή του αγαθού «ανθρώπινη ζωή» σε έννομο οφείλεται στην κρατική εξουσία, είναι νομικά παράλογο να προτάσσεται το πρώτο απέναντι στη δεύτερη. Βεβαία, χωρίς ανθρώπινη ζωή η κρατική εξουσία είναι ένα τίποτα. Εξίσου όμως και η νομική προστασία της ανθρώπινης ζωής είναι ανύπαρκτη χωρίς κρατική εξουσία. Από μεταφυσική άποψη, βέβαια, δεν υπάρχει αμφιβολία για την υπεροχή της ανθρώπινης ζωής. Από θετική-κοινωνική όμως άποψη, και μάλιστα από νομική άποψη, το θέμα δεν είναι τι έχει μεγαλύτερη (οντολογική) αξία, αλλά τι προηγείται στην προστασία. Και στην προστασία προηγείται όχι αυτό που έχει μεγαλύτερη αξία, αλλά αυτό που παρέχει την προστασία. Η αυτοπροστασία θετικά (στην κοινωνική πραγματικότητα) προηγείται της ετεροπροστασίας. Όταν λοιπόν η κρατική εξουσία παρέχει στην ανθρώπινη ζωή τη νομική προστασία, ρεαλιστικά επιφυλάσσει στον εαυτό της την προηγούμενη αυτοπροστασία της. (Δεύτερο επιχείρημα)

Υποδειγματική απάντηση:

Και στα δύο μέρη του επιχειρήματος, ο συγγραφέας ακολουθεί **παραγωγικό συλλογισμό**. (Παραγωγικό διαζευκτικό συλλογισμό, στο πρώτο· και παραγωγικό κατηγορικό, στο δεύτερο). Στο θέμα της θανατικής ποινής, για να ανασκευάσει το επιχείρημα ότι «δεν επιτρέπεται η αφαίρεση της ανθρώπινης ζωής», προσπαθεί να αποδείξει ότι το ρήμα «επιτρέπεται» και η φράση «ανθρώπινη ζωή» έχουν μόνο νομική και όχι ηθική σημασία. Το συμπέρασμα του είναι ότι η προσπάθεια του κράτους να διαφυλάξει την έννομη τάξη δίνει στο κράτος το δικαίωμα να την αφαιρέσει.

Και στα δύο μέρη του επιχειρήματος, ο συγγραφέας υπερτονίζει τη νομική πλευρά του προβλήματος και υποβαθμίζει την ηθική του διάσταση. Ενώ το επιχείρημα (και στα δύο μέρη του) είναι έγκυρο, δύσκολα θα αποδεχτεί κανείς την αλήθεια όλων των προκειμένων του: Αν η ζωή κάθε ανθρώπου αντιμετωπιστεί μόνο ως «έννομο αγαθό», σημαίνει πως το κράτος μετατρέπεται σε απόλυτο ρυθμιστή της πορείας της. Αφού λοιπόν το επιχείρημα είναι **έγκυρο**, αλλά μία ή περισσότερες προκείμενες δεν είναι αληθείς, συμπεραίνουμε ότι δεν είναι **ορθό**.

Συλλογισμός και συλλογιστικό επιχείρημα

Ο όρος «συλλογιστικό επιχείρημα» διαφέρει από τον όρο «συλλογισμός» που χρησιμοποιούμε στην **τυπική Λογική**. Ο συλλογισμός της τυπικής Λογικής αποτελείται από προτάσεις που είναι σύντομες, απλές και τυπικές.

Όταν όμως οργανώνουμε ένα κείμενο - παράγραφο ή μεγαλύτερο κείμενο - δεν είναι δυνατό να χρησιμοποιούμε μόνο απλές προτάσεις (!) για να αποδείξουμε την άποψη μας. Η Λογική, βέβαια, είναι παρούσα και στο συλλογιστικό επιχείρημα μιας παραγράφου, και στην οργάνωση ενός ευρύτερου κειμένου.

Υπάρχει όμως μια σημαντική **διαφορά**: Όταν γράφουμε ένα **κείμενο** - ακόμη κι αν μοναδικός στόχος είναι να πείσουμε τον αναγνώστη για την ορθότητα της άποψης μας -, του προσφέρουμε πληροφορίες, φέρνουμε παραδείγματα για να διευκρινίσουμε, χρησιμοποιούμε σχήματα λόγου, με σκοπό να γίνει το κείμενο περισσότερο κατανοητό. Αυτό δε σημαίνει ότι το κείμενο μας «χάνει» σε λογική οργάνωση και ότι παύουμε να ακολουθούμε μια πορεία σκέψης που θα μας οδηγήσει στην απόδειξη της θέσης μας. Αυτή τη λογική οργάνωση που χαρακτηρίζει ένα κείμενο την ονομάζουμε **συλλογιστική πορεία**.

Παραγωγική συλλογιστική πορεία: Ο συγγραφέας αρχικά εκθέτει μια γενικά αποδεκτή άποψη και στη συνέχεια την αναπτύσσει, για να καταλήξει στο συμπέρασμα του. Προχωρεί δηλαδή από το γενικό στα επιμέρους.

Επαγωγική συλλογιστική πορεία: Ο συγγραφέας αρχικά εκθέτει επιμέρους στοιχεία και καταλήγει σε γενικότερα συμπεράσματα, ή αρχικά εκθέτει στοιχεία τεκμήρια και στη συνέχεια παρουσιάζει την άποψη του ολοκληρωμένη ως συμπέρασμα.

Ερώτηση: Ποια συλλογιστική πορεία ακολουθεί ο συγγραφέας του παρακάτω κειμένου σε καθεμιά από τις παραγράφους;

Ειδικότερα στη χώρα μας, παράλληλα με τα περιστατικά κακοποίησης ή παραμέλησης παιδιών, που κάθε χρόνο έρχονται στο φως, θα πρέπει να αναλογιστούμε και άλλα προβλήματα — παλαιότερα ή σύγχρονα — που τείνουν να λάβουν χρόνιο χαρακτήρα: την εκμετάλλευση της παιδικής εργασίας, ιδιαίτερα δε της παιδικής επαιτείας, καθώς και την αποστέρηση, στην πράξη, των δικαιωμάτων πρόσβασης στην εκπαίδευση και την περίθαλψη για τα παιδιά μεταναστών ή άλλων κοινωνικών ομάδων. Όσο και αν η εικόνα παραμένει συγκεχυμένη, λόγω της έλλειψης επαρκών στοιχείων, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί απόλυτα ικανοποιητική.

Η Ελλάδα μετατρέπεται σταδιακά σε μία πολυ-πολιτισμική κοινωνία. Η εξέλιξη αυτή οπωσδήποτε περιπλέκει την κατάσταση, καθώς αναδεικνύει νέες κοινωνικές, θρησκευτικές και πολιτιστικές παραμέτρους του προβλήματος. Ταυτόχρονα, καθιστά πιο επιτακτική την ανάγκη να εκσυγχρονιστούν οι κρατικές υπηρεσίες προσαρμοζόμενες στα νέα δεδομένα και να συνεργαστούν αποτελεσματικότερα με το πλήθος των μη κυβερνητικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στο έργο αυτό.

Υποδειγματική απάντηση:

Στην 1η παράγραφο, ο συντάκτης ακολουθεί **επαγωγική συλλογιστική πορεία**. Αρχικά, εκθέτει επιμέρους προβλήματα αναφορικά με τα δικαιώματα του παιδιού, όπως η παιδική επαιτεία, η υστέρηση στην εκπαίδευση κ.ά. Στη συνέχεια εκθέτει την άποψη του ως συμπέρασμα, δηλώνοντας ότι η (συνολική) εικόνα δεν μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητική. Προχωρεί επομένως επαγωγικά, από τα επιμέρους στα γενικότερα.

Αντίθετα, στη 2η παράγραφο, επισημαίνει αρχικά μια γενικότερη μεταβολή, τη μετατροπή της Ελλάδας σε κοινωνία πολυ-πολιτισμική. Έπειτα, διατυπώνει την άποψη ότι αυτή η γενικότερη μεταβολή επηρεάζει και το συγκεκριμένο ζήτημα, την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού. Εδώ, επομένως, η συλλογιστική πορεία είναι **παραγωγική** - από το γενικότερο στα επιμέρους.

Μορφή Υποδειγματικής Απάντησης

Στην [παράγραφο αυτή / στο κείμενο αυτό], ο συντάκτης ακολουθεί [παραγωγική/ επαγωγική] συλλογιστική πορεία. Αρχικά, εκθέτει [τη γενική αρχή / επιμέρους προβλήματα] αναφορικά με [γράφουμε το θέμα της παραγράφου ή του κειμένου]. Στη συνέχεια εκθέτει την άποψη του ως συμπέρασμα, δηλώνοντας ότι [γράφουμε το συμπέρασμα]. Προχωρεί επομένως [παραγωγικά / επαγωγικά], από [το γενικότερο στα επιμέρους / από τα επιμέρους στα γενικότερα].

➤ Τι είδους συλλογιστική πορεία ακολουθεί ο συντάκτης του παρακάτω άρθρου;

Εξάγεται η ελληνικότητα;

§ 1 Ποια είναι η εξωτερική αντίθεση της πολιτιστικής ταυτότητας της σημερινής Ελλάδας; Ποια είναι εκείνα τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά που θα της προσέδιδαν ένα εξωτερικό γνώρισμα αντιδιαστολής με άλλες χώρες; Τι είναι η ελληνικότητα; Μήπως το άθροισμα του δικού μας πολιτισμού; Και ποιος είναι ακριβώς ο σύγχρονος πολιτισμός μας;

§ 2 Επειδή από πολλούς συγχέεται ο πολιτισμός με την κουλτούρα και πολλοί εκλαμβάνουν ως πολιτισμικό αγαθό το είδος της κουλτούρας που πουλάει, είναι καλό να μην μπερδεύονται οι έννοιες μεταξύ τους. Πολιτισμός είναι κυρίως ο κόσμος του στοχασμού, της παιδείας, της σκέψης, των εννοιών, των ιδεών, της γνώσης, της αρετής και του πνεύματος. Είναι ακόμη το σύνολο των αξιών, των θεσμών και των παραδόσεων ενός λαού. Αλλά, ενώ επί χιλιάδες χρόνια πολιτισμός ήταν και το να υπαγορεύουν οι μεγαλύτεροι στους νεότερους τις παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα της κοινωνίας στην οποία ζούσαν, στον 20ό αιώνα και μέσα στους κανόνες της «μόδας» κουλτούρα θεωρείται η προσομοίωση, η πρόσμειξη και η συγχώνευση πολιτισμών. Και

επειδή αυτό συμβαίνει σε μεγάλη κλίμακα, με αποτέλεσμα οι «μικρότεροι» πολιτισμοί να επηρεάζονται απ' έξω και να μιμούνται «μεγαλύτερους» πολιτισμούς, σήμερα στην Ελλάδα η ελληνικότητα είναι πολύ δύσκολο να καθοριστεί αντικειμενικά.

§ 3 Ο πολιτισμός ως είδος προς εξαγωγή εστιάζεται στο τι έχει να προσφέρει μια χώρα στον παγκόσμιο χάρτη των πολιτισμικών αξιών. Νομίζω ότι η Ελλάδα στον 20ό αιώνα έχει ήδη προσφέρει πολλά, ίσως περισσότερα από όσα της αναλογούν. Στο παγκόσμιο ποιητικό στερέωμα η Ελλάδα πρόσφερε τον Γιώργο Σεφέρη και τον Οδυσσέα Ελύτη, δύο βραβευμένους με το Νόμπελ Λογοτεχνίας ποιητές, και έναν εξίσου σπουδαίο ποιητή, τον Γιάννη Ρίτσο. Πριν από τους τρεις αυτούς ποιητές, ένας άλλος, ασφαλώς ένας από τους σημαντικότερους ποιητές του 20ού αιώνα, ο Κ. Π. Καβάφης, είχε δώσει το στίγμα μιας ελληνικής ποίησης με οικουμενικότητα. Ακολούθησε ο Νίκος Καζαντζάκης, του οποίου το έργο διαπνέεται από μια ελληνικότητα, ένα ελληνικό πνεύμα, που τείνει να εξαφανισθεί. Στον κόσμο της πολιτικής φιλοσοφίας η Ελλάδα έχει προσφέρει τον Κωνήλιο Καστοριάδη. Αυτοί οι έξι δεν είναι πια ανάμεσα μας, αλλά τα βιβλία τους εξακολουθούν να εμπεριέχουν ελληνικό φως και να φωτίζουν πολλούς ανά τον κόσμο.

§ 4 Από τους εν ζωή, η Ελλάδα στον εικαστικό χώρο έχει δώσει τον Λουκά Σαμαρά, έναν από τους δέκα επιφανέστερους καλλιτέχνες της Αμερικής, που ζει στη Νέα Υόρκη, καθώς και τον Γιάννη Κουνέλη, που ζει την Ιταλία. Στη διεθνή μουσική σκηνή η Ελλάδα έχει να παρουσιάσει τον Ιάκωβο Ξανάκη, έναν συνθέτη του οποίου το έργο θα ακούγεται και θα ερμηνεύεται για πολλές ακόμη δεκαετίες, καθώς και τον Βαγγέλη Παπαθανασίου, που ζει και δημιουργεί στο Λονδίνο. Αλλά βεβαίως και ο Μίκης Θεοδωράκης, ένας μεγάλος Έλληνας συνθέτης που ανήκει σε όλη την οικουμένη, έχει χαρίσει στον κόσμο ένα μουσικό έργο που διαπνέεται από την πεμπτουσία της ελληνικότητας: τον ανθρωποκεντρισμό. Τέλος, στον κινηματογράφο η Ελλάδα έδωσε τον Κώστα Γαβρά, ένα σκηνοθέτη του οποίου οι ταινίες, παρ' όλο που μιλάνε την παγκόσμια κινηματογραφική γλώσσα, εμπεριέχουν στίγματα της ελληνικής ψυχής.

§ 5 Στο θεωρητικό αλλά και στο πρακτικό επίπεδο ένα σοβαρό πολιτισμικό αγαθό εξάγεται, εφόσον μέσα στο εφήμερο εμφυσά την αιωνιότητα, έχει διάρκεια, διαχρονικότητα, όραμα και διαπερνά τα γεωγραφικά όρια που χωρίζουν τους λαούς. Με άλλα λόγια, δεν απευθύνεται μόνο σε μία εθνική ομάδα. Η ιδέα του πολιτισμού μιας χώρας, για να προσλαμβάνει διεθνή διάσταση, πρέπει να ξεφεύγει από τα στενά πλαίσια της εντοπιότητας και να περνάει στο χώρο της παγκοσμιότητας, να εντάσσεται δηλαδή και να συμμετέχει στο παγκόσμιο χωριό του πολιτισμού. Και το έργο των δημιουργών στους οποίους αναφέρομαι έχει διάρκεια και όραμα και, έχοντας ξεπεράσει τα εθνικά σύνορα της Ελλάδας, μπορεί να διασταυρώνεται με το έργο άλλων μεγάλων ποιητών, συγγραφέων, συνθετών, καλλιτεχνών, φιλοσόφων και σκηνοθετών.

§ 6 Όσον αφορά το αν η ελληνικότητα ως πολιτισμός στο τέλος του 20ού αιώνα είναι είδος προς εξαγωγή, θα απαντούσα θετικά. Και είναι είδος προς εξαγωγή, και εξάγεται με κανονική ροή από τότε που έγιναν οι πρώτες μεταφράσεις των ποιημάτων του Καβάφη. Οι δε επίσημα και ανεπίσημα ασχολούμενοι με τα θέματα του πολιτισμού στην Ελλάδα θα πρέπει να μην είναι μόνο προσκολλημένοι στο ένδοξο παρελθόν των μαρμάρων, αλλά να κοιτάζουν πώς μπορεί σήμερα η Ελλάδα να συμμετέχει στην παγκόσμια πολιτιστική κοσμογονία που συντελείται, όχι βέβαια μοναχά με την ελληνική πολιτισμική μας κληρονομιά, αλλά και με την ενθάρρυνση νέων δημιουργών πολιτισμού που ψάχνουν να δώσουν νόημα στην εθνική μας πολιτιστική ταυτότητα (στην ελληνικότητα μας), έτσι ώστε στο οικουμενικό πολιτισμικό οικοδόμημα να βάλει ένα μικρό πετραδάκι και η

Ελλάδα με τη δική της, σύγχρονη πολιτιστική εισφορά. Διότι πολιτισμός δεν είναι η ποσότητα, δηλαδή το πόσες εκθέσεις ζωγραφικής γίνονται ανά έτος, ή πόσα φεστιβάλ κινηματογράφου και γιορτές βιβλίου, ή συναυλίες και θεατρικές παρουσιάσεις. Ο πολιτισμός αποβλέπει στην πρόοδο και στην αναβάθμιση του ανθρωπίνου γένους και στο να επικρατεί η σκέψη πάνω στην πράξη. Και οι Έλληνες, όπως δείχνει η Ιστορία, ξέρουν απ' αυτά...

Ντίνος Σιώτης (διασκευασμένο άρθρο από τον ημερήσιο Τύπο)

Υποδειγματική απάντηση:

Ο συντάκτης ακολουθεί **επαγωγική** συλλογιστική πορεία. Πρώτα, παρουσιάζει ερωτήματα, διαπιστώνει φαινόμενα, προβαίνει σε διευκρινίσεις και εκθέτει παραδείγματα γύρω από το θέμα που τον απασχολεί (την προβολή του ελληνικού πολιτισμού), και έπειτα διατυπώνει με σαφήνεια τη **θέση** του (ότι ο σύγχρονος ελληνικός πολιτισμός ήδη εξάγεται και μπορεί ακόμη περισσότερο να προβληθεί.) Η **άποψη-θέση** του, επομένως, παρουσιάζεται στον επίλογο ως **συμπέρασμα** που απορρέει από τον προβληματισμό που προηγήθηκε.

Πώς ανασκευάζουμε ένα επιχείρημα

Η προσπάθεια μας θα αποτελείται από δύο στάδια:

A. Προετοιμασία για την ανασκευή

1. Αν υπάρχουν *αντωνυμίες*, τις αντικαθιστούμε με τις λέξεις ή τις φράσεις στις οποίες αναφέρονται για να έχουμε πλήρη εικόνα του επιχειρήματος.

2. *Αναγνωρίζουμε* το επιχείρημα.

3. B. Ανασκευή

1. Με την *ανασκευή*, στόχος μας είναι να ανατρέπουμε τα θεμέλια του επιχειρήματος, δηλαδή μία ή περισσότερες προκείμενες του.

2. Δεν παρασυρομαστε από τη διαφωνία μας με το *συμπέρασμα*.

3. Αν μία ή περισσότερες προκείμενες είναι ψευδείς, αποκλείεται το επιχείρημα να είναι *ορθό*

4. Αν το επιχείρημα δεν είναι *έγκυρο*, αποκλείεται το επιχείρημα να είναι
5. Δεν πέφτουμε στην **παγίδα** να επιτεθούμε στο ήθος του αντιπάλου!
6. Προσέχουμε τη **σημασία των λέξεων** που υπάρχουν στις προκείμενες - και ειδικότερα στην πρώτη (τη μείζονα) προκείμενη.

Ερώτηση: Να γράψετε - με μορφή παραγράφου - την αντίθετη άποψη στο παρακάτω επιχείρημα:

ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΗ 1: Στη φύση, τα ισχυρότερα όντα επικρατούν των ασθενέστερων.

ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΗ 2: Οι ανθρώπινες κοινωνίες αποτελούν τμήμα της φύσης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Άρα, και στις ανθρώπινες κοινωνίες πρέπει να επικρατούν οι πιο ισχυροί.

Υποδειγματική απάντηση:

Ακόμη και αν δεχτούμε ότι η προκείμενη 1 είναι αληθής, θα πρέπει να εστιάσουμε την προσοχή μας στην προκείμενη 2. Η λέξη «τμήμα» σημαίνει «υποσύνολο», «μέρος». Αυτή η λέξη χρησιμοποιείται για να δείξει πως ό, τι ισχύει για το σύνολο (τη φύση) ισχύει και για τα μέρη (για τις ανθρώπινες κοινωνίες), (ανθρώπινες κοινωνίες, όμως δε στηρίζουν τη λειτουργία τους σε φυσικούς, αλλά σε γραπτούς νόμους. Με άλλα λόγια, κριτήριο για την αξιολόγηση των ανθρώπων δεν είναι η φυσική-σωματική δύναμη, αλλά η πνευματική και ηθική τους υπόσταση. Αυτό σημαίνει ότι η προκείμενη 2 δεν είναι αληθής. Το επιχείρημα είναι **έγκυρο**, αλλά **όχι ορθό**. Επομένως, το συμπέρασμα είναι αβάσιμο.

Ερώτηση: Να αναγνωρίσετε και να ανασκευάσετε το επιχείρημα που διατυπώνεται στην επόμενη περίοδο (η άσκηση που ακολουθεί, βρίσκεται στη σελ. 79 του σχολικού βιβλίου σας).

«Αυτή η αναγνώριση (ότι δεν υπάρχει ισότητα ανάμεσα στις ράτσες) της προσδίδει (της ρατσιστικής θεωρίας) την υποχρέωση, ακολουθώντας την αιώνια θέληση που κυβερνά αυτό τον κόσμο, να παραχωρεί τη νίκη στον καλύτερο και στον πιο δυνατό, και να δέχεται την υποταγή των κακών και αδύναμων.»

Υποδειγματική απάντηση:

Το επιχείρημα που διατυπώνει ο Χίτλερ έχει την ακόλουθη μορφή: 1. Η αιώνια θέληση που κυβερνά τον κόσμο παραχωρεί τη νίκη στον καλύτερο και στον πιο δυνατό, και δέχεται την υποταγή των κακών και αδύναμων. [ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΗ]

2. Η ρατσιστική θεωρία δεν πιστεύει στην ισότητα των φυλών. [ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΗ]

3. Η ρατσιστική θεωρία ακολουθεί την αιώνια θέληση που κυβερνά τον κόσμο. [ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΗ]

4. Άρα, η ρατσιστική θεωρία έχει την υποχρέωση να παραχωρεί τη νίκη στον καλύτερο και στον πιο δυνατό, και δέχεται την υποταγή των κακών και αδύναμων. [ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ]

Το επιχείρημα του Χίτλερ διατυπώνεται με παραγωγικό συλλογισμό. Βασίζεται μάλιστα στην αποδοχή μιας καθολικά ισχύουσας αρχής: «της αιώνιας θέλησης που κυβερνά τον κόσμο». Αν λάβουμε υπόψη ότι η λέξη «κόσμος» έχει ασαφή σημασία και ότι η καθολική αρχή που επικαλείται δεν έχει καμιά επιστημονική και ηθική βάση, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η ρατσιστική θεωρία είναι αβάσιμη.

Η ρατσιστική θεωρία όμως είναι αβάσιμη, επειδή οι έννοιες «δυνατός» και «αδύναμος», που επικαλείται, είναι σχετικές. Για παράδειγμα, «δυνατό» μπορεί να είναι ένα παιδί 12 ετών συγκριτικά με κάποιο παιδί 6 ετών. Αν όμως ο 12χρονος συγκριθεί με έναν 20χρονο, τότε «δυνατός» θα είναι ο τελευταίος κ. ο. κ. Με άλλα λόγια, δεν υπάρχει απόλυτο κριτήριο για τη δύναμη. Επομένως, το αντιθετικό ζεύγος «δυνατός-αδύναμος» — που αποτελεί τη βάση της ρατσιστικής θεωρίας - είναι τόσο σχετικό, ώστε να μην μπορεί να στηρίξει καμιά σοβαρή θεωρία.

Η πρώτη προκείμενη είναι απαράδεκτη και για έναν ακόμη λόγο. Αποδίδεται στην ασαφή έννοια «κόσμος» μια «αιώνια θέληση». Ανάλογοι συσχετισμοί (απόδοσης ανθρώπινων ιδιοτήτων στη φύση) χαρακτηρίζουν παρωχημένες ή πρωτόγονες μορφές σκέψης - όπως αυτή του ανιμισμού - και όχι την οργανωμένη σκέψη του 20ού αιώνα. Με άλλα λόγια, ο Χίτλερ χρησιμοποιεί ως βασική αρχή της ρατσιστικής θεωρίας του τη σκέψη των φυλών που η θεωρία του κρίνει ως κατώτερες και ανίσχυρες. Σ' αυτή την αρχή όμως θεμελιώνει το συμπέρασμα του. Επομένως, η ρατσιστική του θεωρία είναι αστήρικτη.

Η πειθώ στη διαφήμιση

↩ Πώς σχολιάζουμε ένα διαφημιστικό κείμενο

Αν μας ζητήσουν να σχολιάσουμε διαφημιστικό κείμενο, επισημαίνουμε:

1. Ποια μορφή έχει το μήνυμα.

- Είναι μονόλογος ή διάλογος;
- Είναι αφήγηση, εξιστόρηση περιστατικού;
- Είναι το μήνυμα συνοπτικό ή εκτενές;
- Είναι σύνθημα; κτλ

2. Ποιες μέθοδοι πειθούς χρησιμοποιούνται και ποιες ιδιαίτερες τεχνικές διαφημιστικής πειθούς εφαρμόζονται.

- Περιγραφή προτερημάτων του προϊόντος. (Τα προτερήματα αυτά λειτουργούν ως τεκμήρια, επίκληση στη λογική.)

Παράδειγμα: Τα πλοία μας κάνουν το ταξίδι στην Κρήτη βόλτα.

- Προβολή κάποιου προσώπου (ενός επιστήμονα, για παράδειγμα) ως αυθεντίας.

Παράδειγμα: 120 κατασκευαστές συνιστούν SKIP. Αυτοί ξέρουν.

- Συνειρμός ιδεών: συσχέτιση του προβαλλόμενου προϊόντος με εικόνες που προκαλούν ευχαρίστηση (συνήθως λειτουργεί ως επίκληση στο συναίσθημα).

Παράδειγμα: Η παρέα γίνεται ομορφότερη.

- Κολακεία ή λανθάνων αξιολογικός χαρακτηρισμός δέκτη.
(Λειτουργεί ως επίκληση στο ήθος του δέκτη με σκοπό τον εγκλωβισμό του).

Παράδειγμα: Για δυναμικές γυναίκες όπως εσύ.

3. Εντοπίζουμε τα **ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της γλώσσας**:

- Χρήση α' πληθυντικού, που προσδίδει στο κείμενο οικειότητα.

Παράδειγμα: Στους Ολυμπιακούς Αγώνες, αφήνουμε το αυτοκίνητο μας και χρησιμοποιούμε τις συγκοινωνίες.

- Χρήση β' ενικού ή πληθυντικού, που προσδίδει αμεσότητα.

Παράδειγμα: Εσύ τι κάνεις για την προστασία του δάσους;

- Προστακτική, προτρεπτικές εκφράσεις (ας, να), για να ενισχύουν την αποτελεσματικότητα του κειμένου.

Παράδειγμα: Μιλήστε ελεύθερα. Σας ακούμε.

- Λογοπαίγνια και ευφυολογήματα, που προσδίδουν στο μήνυμα χιουμοριστικό τόνο και προσελκύουν το ενδιαφέρον.

Παράδειγμα: ζαμπλουτίστε, απατατάσθε.

- Υπερβολική χρήση του υπερθετικού βαθμού.

Παράδειγμα: ο καλύτερότερος.

- Σκόπιμες ασάφειες ή μεταφορικές εκφράσεις, για εντυπωσιασμό κτλ.

Παράδειγμα: Τι γεύση έχει η ωριμότητα,

4. Ολοκληρώνουμε την απάντηση μας εξηγώντας ότι με **τον τρόπο αυτό εξυπηρετούνται οι στόχοι του διαφημιστικού μηνύματος**, δηλαδή η προσέλκυση του ενδιαφέροντος του δέκτη, ο εντυπωσιασμός του και, τελικά, η αγορά του προϊόντος.

- **Ερώτηση**: Σχολιάστε το παρακάτω διαφημιστικό κείμενο.

Τα παιδιά μας χρειάζονται σιγουριά σε έναν κόσμο σκληρού ανταγωνισμού. Εξασφαλίστε τις σπουδές τους με τα προγράμματα των ασφαλειών FORUM.

Μορφή Υποδειγματικής Απάντησης

Πρόκειται για ένα διαφημιστικό μήνυμα που εκτίθεται με τη **μορφή** [γράφουμε τι μορφή έχει το διαφημιστικό μήνυμα]. Η μέθοδος πειθούς που κυριαρχεί είναι [γράφουμε τη μέθοδο πειθούς]. Τα μέσα πειθούς που χρησιμοποιεί είναι: [παραθέματα από το κείμενο]. Αυτά [γράφουμε την επιδίωξη του συγγραφέα]. Αναφορικά με τη γλώσσα του μηνύματος, παρατηρούμε ότι [παραθέματα από το κείμενο].

Με τέτοιες μεθόδους και μέσα, το διαφημιστικό κείμενο αποβλέπει στον [γράφουμε τον επιδιωκόμενο στόχο] και, τελικά, στην αγορά του προβαλλόμενου προϊόντος.

Υποδειγματική απάντηση:

Πρόκειται για ένα διαφημιστικό μήνυμα που εκτίθεται με τη **μορφή** μονολόγου. Η μέθοδος πειθούς που κυριαρχεί είναι η **επίκληση στο συναίσθημα**. Ως μέσα πειθούς χρησιμοποιούνται λέξεις φορτισμένες συναισθηματικά, όπως: «σιγουριά», «σκληρός ανταγωνισμός», «εξασφαλίστε». Αυτές διεγείρουν συναισθήματα και διαθέσεις, όπως η γονεϊκή στοργή, ο φόβος για το μέλλον, η επιθυμία διασφάλισης των παιδιών. Δευτερευόντως, διακρίνουμε και την επίκληση στη λογική: ο σκληρός ανταγωνισμός επιβάλλει την ανάληψη πρόσθετων γονεϊκών βαρών.

Αναφορικά με τη **γλώσσα** του μηνύματος, παρατηρούμε τη χρήση του α' πληθυντικού προσώπου (παιδιά μας), που προσδίδει στο κείμενο οικειότητα (ο διαφημιστής είναι «ένας από εμάς» με τις ίδιες έγνοιες). Το β' πρόσωπο και η χρήση της Προστακτικής (εξασφαλίστε) ενισχύουν την αμεσότητα του κειμένου και προσδίδουν τόνο παραινετικό, προτρεπτικό.

Με τέτοιες μεθόδους και μέσα το διαφημιστικό κείμενο αποβλέπει στον επηρεασμό και τον εντυπωσιασμό του δέκτη και, τελικά, στην αγορά του προβαλλόμενου προϊόντος.

■ Στα παρακάτω διαφημιστικά κείμενα να εξετάσετε τη μορφή που έχουν, τους τρόπους πειθούς που χρησιμοποιούν καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της γλώσσας τους.

α. Η σωστή επιλογή απορροφητήρα για να μην σας πάρουν μυρωδιά.

β. Παράθυρα με διπλά τζάμια,, απόλυτη στεγανότητα, ρυθμιζόμενο εξαερισμό, με περιστροφικό άνοιγμα έως 160°, σε συνδυασμό ξύλου και αλουμινίου.

γ. Είμαι συλλέκτης έργων τέχνης. Προσπαθώ να προστατεύω τα έργα μου από φθορές και αλλοιώσεις. Γιατί αυτά τα πλάσματα είναι πολύ ευαίσθητα. Με τα κλιματιστικά KLIMA μπορώ να τους εξασφαλίζω τις ιδανικές συνθήκες που χρειάζονται.

Από τα Κριτήρια Αξιολόγησης

Η πειθώ στον πολιτικό λόγο

Ο πολιτικός λόγος - είτε γραπτός (π.χ. άρθρα και συνεντεύξεις) είτε προφορικός (π.χ. ομιλίες, διαλέξεις κτλ.) - αναφέρεται σε ζητήματα γενικότερου ενδιαφέροντος: οικονομικά, κοινωνικά, εξωτερικής πολιτικής κ.ά. Είναι φυσικό λοιπόν να απευθύνεται σε ευρύ κοινό - ουσιαστικά, στο σύνολο των ψηφοφόρων μιας χώρας.

Σκοπός του πομπού είναι, ως ένα βαθμό, να πληροφορήσει, να διαφωτίσει το κοινό για το θέμα που εξετάζει. Κυρίαρχη όμως είναι η πρόθεση του να πείθει τους ακροατές ή τους αναγνώστες για την ορθότητα της πολιτικής που ακολουθεί. Προσπαθεί δηλαδή να δείξει ότι η πολιτική της παράταξης του είναι καλύτερη, αποτελεσματικότερη και ωφελιμότερη σε σχέση με την πολιτική της αντίπαλης παράταξης.

☞ Πώς σχολιάζουμε ένα πολιτικό κείμενο

Οι ερωτήσεις που αφορούν τον πολιτικό λόγο μπορούν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες:

A. Ερωτήσεις που καλύπτουν **συνολικά** τα χαρακτηριστικά του πολιτικού κειμένου σ' ένα απόσπασμα.

B. Ερωτήσεις που επικεντρώνονται σε **συγκεκριμένα** χαρακτηριστικά του πολιτικού λόγου.

A. Όταν μας ζητούν να **σχολιάσουμε** συνολικά ένα πολιτικό κείμενο, η δομή της απάντησης μας πρέπει να είναι η ακόλουθη:

1. Αναφέρουμε το είδος του κειμένου (πολιτικό) και το **θέμα του**.
2. Επισημαίνουμε ότι αποβλέπει στην πειθώ και γράφουμε την **άποψη** που υποστηρίζει.
3. Εντοπίζουμε τη **μέθοδο-μέσο** (ή τις μεθόδους) **πειθούς** που χρησιμοποιεί ο συντάκτης και παραθέτουμε τα **εκφραστικά μέσα** που χρησιμοποιεί ο συντάκτης του κειμένου.
4. Προσέχουμε μήπως το κείμενο περιέχει κάποιο από τα χαρακτηριστικά του **νοσηρού πολιτικού λόγου**.

Εκφραστικά μέσα	Επιδίωξη του πολιτικού είναι...
• Χρήση α' πληθυντικού προσώπου	• Η αμεσότητα, η οικειότητα, η συλλογικότητα, η ταύτιση με το λαό.
• Πλεονασμοί και συνώνυμα • Βεβαιωτικές εκφράσεις που λειτουργούν (συχνά) ως επίκληση στο ήθος.	• Η έμφαση. • Η απόσπαση της εύνοιας του ακροατηρίου.
• Θαυμαστικές εκφράσεις που συχνά λειτουργούν ως επίκληση στην αυθεντία.	• Η προβολή του ως συνεχιστή του έργου σπουδαίων προσώπων.
• Δεοντολογικές εκφράσεις με τις οποίες προβάλλονται τα καθήκοντα των πολιτών.	• Ο προσεταιρισμός της ψήφου των πολιτών και η προβολή του ως ηγέτη του λαού με όραμα.
• Συνθηματολογία και επίκληση στο συναίσθημα.	• Η έκφραση γενικότερων προσδοκιών και η διέγερση των συναισθημάτων του ακροατηρίου.

Εκφραστικά μέσα

Τα χαρακτηριστικά του νοσηρού πολιτικού λόγου

1. Συκοφάντηση ή και δαιμονοποίηση των αντιπάλων.
2. Προσωπολατρία-μεσσιανισμός.
3. Υπεραπλούστευση των προβλημάτων.
4. Διαστρέβλωση εννοιών ή αξιών.
5. Προπαγανδιστικός λόγος.

Ερώτηση: Ποια χαρακτηριστικά του πολιτικού λόγου μπορείτε να διακρίνετε στην επόμενη παράγραφο;

Στόχος μας είναι η ισχυρή Ελλάδα. Μια Ελλάδα ικανή να αγωνιστεί με επιτυχία σ' έναν κόσμο αλληλεξάρτησης. Ο κόσμος έχει αλλάξει. Νέες δυναμικές αναπτύσσονται, όπου όλοι αξιοποιούν συγκριτικά πλεονεκτήματα, επανασταθμίζουν συμφέροντα και ισορροπίες, μεγιστοποιούν τα οφέλη για τα εθνικά τους συμφέροντα. Σ' αυτό τον κόσμο πρέπει να συμμετάσχουμε δυναμικά κι εμείς. Ν' αναπτύξουμε μια πολιτική δράσης, δημιουργικότητας, πρωτοβουλιών σε χώρους προκλήσεων και ευκαιριών. Να διερευνούμε τα ερείσματα μας, να δημιουργήσουμε νέα. Προχωρούμε λοιπόν στις απαραίτητες αναπροσαρμογές στον τρόπο διαμόρφωσης και άσκησης της εξωτερικής πολιτικής, με τους στόχους όμως αμετακίνητους.

Απόσπασμα από ομιλία του Γ. Κρανιδιώτη στο Ελληνικό Κοινοβούλιο,

στις 16 Μαρτίου 1997

Υποδειγματική απάντηση:

Το απόσπασμα αυτό προέρχεται από **πολιτικό κείμενο** και έχει ως θέμα την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής. Ο συντάκτης του κειμένου θέλει να **πείσει** τους ακροατές για την ορθότητα της πολιτικής που ακολουθείται. Για να το επιτύχει αυτό, χρησιμοποιεί ποικίλες μεθόδους πειθούς: Διακρίνουμε την **επίκληση στη λογική**, εφόσον ο συντάκτης του κειμένου παρουσιάζει ένα επιχειρήμα: «Ο κόσμος έχει αλλάξει. Η Ελλάδα οφείλει να συμβαδίσει με τα νέα δεδομένα, γι' αυτό και αναπροσαρμόζουμε την πολιτική μας». Τη **συνθηματολογία**: «Στόχος μας είναι η ισχυρή Ελλάδα». Την **επίκληση στο συναίσθημα**: η θαυμαστική έκφραση «Μια Ελλάδα ικανή...», οι προτρεπτικές εκφράσεις «Να αναπτύξουμε... Να διευρύνουμε», αποβλέπουν στο να προκαλέσουν συναισθήματα, όπως η υπερηφάνεια ή η αισιοδοξία. Την **επίκληση στο ήθος**: η βεβαιωτική έκφραση «Προχωρούμε...αμετακίνητους» τονίζει τη θέληση των κυβερνώντων και την προσήλωση τους σε εθνικούς σκοπούς.

Μορφή Υποδειγματικής Απάντησης

Το απόσπασμα αυτό προέρχεται από πολιτικό κείμενο και έχει ως θέμα [γράφουμε το θέμα του αποσπάσματος]. Ο συντάκτης του κειμένου θέλει να πείσει τους ακροατές για [γράφουμε την πρόθεση του συντάκτη].

Για να το επιτύχει αυτό, χρησιμοποιεί [γράφουμε τη μέθοδο πειθούς που χρησιμοποιεί]. Για παράδειγμα, [γράφουμε το αντίστοιχο παράθεμα από το κείμενο].

Αν ο συγγραφέας χρησιμοποιεί κι άλλες μεθόδους πειθούς, συνεχίζουμε με τον ίδιο τρόπο.

Β. Όταν μας ζητούν να εντοπίσουμε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του πολιτικού λόγου, η δομή της απάντησης, μας πρέπει να είναι η ακόλουθη:

1. Αναφέρουμε το **είδος του κειμένου** (πολιτικό).
2. Επισημαίνουμε ότι αποβλέπει στην πειθώ, και γράφουμε την **άποψη** που υποστηρίζει.
3. Παραθέτουμε τα **συγκεκριμένα εκφραστικά μέσα** που χρησιμοποιεί ο συντάκτης του κειμένου.
4. Εξηγούμε την **πρόθεση** του συντάκτη.
5. Δείχνουμε πώς λειτουργούν τα εκφραστικά μέσα στο πλαίσιο της πειθούς (ερμηνεία).

■ *Ερώτηση: Εξετάζοντας την επόμενη παράγραφο, διακρίνουμε προτάσεις / φράσεις που παρέχουν διαβεβαιώσεις στους ακροατές. Να τις εντοπίσετε και να εξηγήσετε σε τι αποβλέπει ο συντάκτης με τη χρήση τους.*

Γνωρίζουμε πολύ καλά τα εθνικά μας δίκαια και τα προβάλλουμε σθεναρά. Δεν έχουμε να φοβηθούμε τίποτα συνομιλώντας με οιονδήποτε, φίλο ή αντίπαλο. Έχουμε εμπιστοσύνη στις δυνάμεις μας, στις ικανότητες μας και στη διαύγεια των επιχειρημάτων μας. Πρέπει όμως να διακρίνουμε ανάμεσα στις έννοιες: άλλο είναι η απλή συζήτηση κοινωνικού χαρακτήρα στο πλαίσιο μιας διεθνούς συνάντησης, άλλο η διερεύνηση προθέσεων, άλλο η συνομιλία ή η ανταλλαγή απόψεων, άλλο ο διάλογος και άλλο η πραγμάτευση. Έχουμε φτάσει στο σημείο και την απλή διπλωματική χειραψία να την εκλαμβάνουμε ως διολίσθηση από πάγιες αρχές και θέσεις, ως έναρξη ουσιαστικού διαλόγου, ακόμη και ως εκχώρηση κυριαρχικών δικαιωμάτων!

Απόσπασμα από ομιλία του Γ. Κρανιδιώτη στο Ελληνικό Κοινοβούλιο,

στις 16 Μαρτίου 1997

Υποδειγματική απάντηση.

Το απόσπασμα που εξετάζουμε έχει αντληθεί από λόγο με **πολιτικό περιεχόμενο**. Πρόθεση του συντάκτη είναι να **πείσει** τους ακροατές για την ορθότητα της ακολουθούμενης πολιτικής. Για το σκοπό αυτό, χρησιμοποιεί στην παράγραφο «βεβαιωτικές» εκφράσεις που εντοπίζονται στο απόσπασμα «Γνωρίζουμε... επιχειρημάτων μας». Με τις εκφράσεις αυτές, ο συντάκτης προβάλλει θετικές ιδιότητες, όπως η γνώση («γνωρίζουμε... δίκαια»), ο δυναμισμός («προβάλλουμε σθεναρά»), η αυτοπεποίθηση («δε φοβόμαστε», «έχουμε εμπιστοσύνη»). Επομένως, οι εκφράσεις αυτές λειτουργούν ως μέσα πειθούς στο πλαίσιο της **επίκλησης στο ήθος του πομπού**.

Η διαπαιδαγώγησή μου είναι σκληρή. Η αδυναμία πρέπει να διώχεται με μαστίγιο. Στα σχολεία μου θα ανδρωθεί μια νεολαία που θα αλλάξει τον κόσμο, θέλω μια νεολαία απότομη και σκληρή. Η νεολαία οφείλει να συγκεντρώνει όλα αυτά τα στοιχεία. Πρέπει να υπομένει τον πόνο. Δεν πρέπει να υπάρχει σ' αυτήν κανένα ίχνος αδυναμίας ή τρυφερότητας. Το ελεύθερο και υπέροχο αγρίμι πρέπει να ξαναλάμψει στα ματιά της. Δυνατή και όμορφη, έτσι ονειρεύομαι τη νεολαία μου, θα είναι ικανή να πραγματοποιεί όλες τις φυσικές ασκήσεις, θέλω να δημιουργήσω μια αθλητική νεολαία. Αυτός είναι ο πρώτος και κυριότερος στόχος. Έτσι, θα έχω μπροστά μου τον καθάρo και ευγενικό καρπό της φύσης. Έτσι θα αναδημιουργήσω τον άνθρωπο. Δε θέλω πνευματική καλλιέργεια. Η επιστήμη θα διεγείρει τη νεολαία μου. Αυτό που θα προτιμούσα είναι ό, τι μαθαίνει να το εφαρμόζει στο παιχνίδι. Αλλά οφείλει να μάθει να αυτοκυριαρχείται. Θέλω να μάθει να νικά και στις σκληρότερες δοκιμασίες, το φόβο και το θάνατο. Αυτό είναι το ύψιστο κατόρθωμα μιας ηρωικής νεολαίας, απ' αυτή θα ξεπηδήσει ο ελεύθερος άνθρωπος, μέτρο και κέντρο του κόσμου, ο άνθρωπος- δημιουργός- Θεός. Στο σχολείο θα λατρεύεται η εικόνα του ωραίου και αυτοκυρίαρχου ανθρώπου.

Από τα Κριτήρια Αξιολόγησης (απόσπασμα από το βιβλίο του Ράουσιγκ με τον Χίτλερ. Παρατίθεται στο βιβλίο των Σκουλάτου Β., Δημακόπουλου Ν. και Κόνδη Σ., Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη, τεύχος Γ' Γ' Λυκείου, Ο.Ε.Δ.Β., σελ.187)

1. Παρατηρείστε τη συχνότητα με την οποία χρησιμοποιούνται οι ρηματικοί τύποι «πρέπει» και «οφείλει». Εξετάστε αν τα επιχειρήματα που τεκμηριώνουν αυτή τη δεοντολογία είναι ισχυρά, και δικαιολογήστε την απάντησή σας.
2. Παρατηρήστε τη χρήση του α' ρηματ. Προσώπου. Τι αποκαλύπτει σχετικά με τις προθέσεις ή το χαρακτήρα του ομιλητή;
3. Να εντοπίσετε τις έννοιες που παραποιούνται και τις αξίες που στρεβλώνονται.
4. Ποια ή ποιες είναι οι κατευθύνσεις της παιδείας τις οποίες φοβάται ο ολοκληρωτισμός του Χίτλερ;

Η πειθώ στον επιστημονικό λόγο

Πώς αντιμετωπίζουμε ένα επιστημονικό κείμενο

Οι ερωτήσεις που αφορούν τον επιστημονικό λόγο μπορούν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες:

- A. Ερωτήσεις που καλύπτουν **συνολικά** τα χαρακτηριστικά του επιστημονικού κειμένου σ' ένα απόσπασμα.
- B. Ερωτήσεις που επικεντρώνονται σε **συγκεκριμένα** χαρακτηριστικά του επιστημονικού λόγου.

Α. Όταν μας ζητούν να εντοπίσουμε τα χαρακτηριστικά του επιστημονικού λόγου, η δομή της απάντησής μας πρέπει να είναι η ακόλουθη:

1. Αναφέρουμε το **είδος** του κειμένου (επιστημονικό) και το **θέμα του**.
2. Ως προς το **περιεχόμενο**, εξηγούμε αν ο λόγος είναι *περιγραφικός, ερμηνευτικός, ή αποδεικτικός*.
3. Παρουσιάζουμε τη **δομή** του κειμένου.
4. Εξετάζουμε τη **γλώσσα** του κειμένου γράφοντας συγκεκριμένα παραθέματα.
5. Διατυπώνουμε το **συμπέρασμα μας**.

■ *Ερώτηση: Ποια χαρακτηριστικά του επιστημονικού λόγου διακρίνετε στο κείμενο των σο. 84-85 του σχολικού σας βιβλίου;*

Υποδειγματική απάντηση:

Το κείμενο αποτελεί **απόσπασμα επιστημονικού έργου** που έχει **θέμα** τη σκοπιμότητα, την ορθότητα και τη συνταγματικότητα της θανατικής ποινής.

Ο επιστημονικός χαρακτήρας του κειμένου διακρίνεται από τα ακόλουθα στοιχεία.

Ο λόγος είναι **αποδεικτικός**. Ο συντάκτης, καταφεύγοντας στη λογική, επιχειρεί να ανασκευάσει την επιχειρηματολογία των αντιπάλων, παρουσιάζοντας επιχειρήματα και τεκμήρια (όπως τα παραδείγματα της 2ης παραγράφου). Επιπλέον, στο πλαίσιο της αυστηρά επιστημονικής αντιμετώπισης του θέματος αποφεύγει τη χρήση μεθόδων πειθούς, όπως η επικλήση στο συναίσθημα ή η επίθεση στο ήθος.

Επιπλέον, η **δομή του κειμένου** δέχνει τον επιστημονικό του χαρακτήρα. Διαπιστώνουμε ότι η επιχειρηματολογία των αντιπάλων ανασκευάζεται στο κύριο μέρος με τη σειρά που είχε εκτεθεί στον πρόλογο.

Ως προς τη **γλώσσα**, διαπιστώνουμε την ακριβολογία (π.χ. κατά τον προσδιορισμό του θέματος: «σκοπιμότητα, ορθότητα, συνταγματικότητα») και τη χρήση εξειδικευμένης ορολογίας (π.χ. «νομοθετική οριοθέτηση της ποινής», «δικαστική επιμέτρηση» στην 1η παράγραφο, «ανελαστικότητα της ποινής» στη 2η παράγραφο, «έννομο αγαθό» στην 3η παράγραφο). Τα χαρακτηριστικά αυτά δείχνουν ότι το κείμενο απευθύνεται σε περιορισμένο κοινό.

Η ουδετερότητα. Ο συντάκτης κατά κανέναν τρόπο δεν υποτιμά την επιχειρηματολογία των αντιπάλων του, αλλά αντίθετα, την εκθέτει, σε γ' μάλιστα πρόσωπο παθητικής φωνής (προβάλλονται, υποστηρίζεται), ώστε να δείξει τη δική του αποστασιοποίηση (1η παράγραφος).

Τα χαρακτηριστικά, επομένως, που παρουσιάζονται δηλώνουν ότι πρόκειται για ένα **επιστημονικό κείμενο** που συντάχθηκε με σκοπό την πειθώ.

Η Μορφή της Υποδειγματικής Απάντησης

Το κείμενο αποτελεί **απόσπασμα επιστημονικού έργου που έχει ως θέμα [γράφουμε το θέμα του κειμένου]**.

Ο επιστημονικός χαρακτήρας του κειμένου διακρίνεται από τα ακόλουθα στοιχεία. **Η ουδετερότητα [γράφουμε παραθέματα από το κείμενο]**.

Ο λόγος είναι αποδεικτικός. Ο συντάκτης καταφεύγει στη λογική **[γράφουμε παραθέματα από το κείμενο]**.

Η δομή του κειμένου δείχνει τον επιστημονικό του χαρακτήρα. Διαπιστώνουμε ότι **[γράφουμε χαρακτηριστικά της δομής του κειμένου]**.

Ως προς τη γλώσσα, η **ακριβολογία** και η χρήση **εξειδικευμένης ορολογίας [γράφουμε παραθέματα από το κείμενο]**. Τα χαρακτηριστικά αυτά δείχνουν ότι το κείμενο απευθύνεται σε περιορισμένο κοινό.

Όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά δηλώνουν ότι πρόκειται για **ένα επιστημονικό κείμενο που συντάχθηκε με σκοπό την [διαφώτιση / πειθώ]**.

Β. Όταν μας ζητούν να εντοπίσουμε **συγκεκριμένα χαρακτηριστικά** του επιστημονικού λόγου, η δομή της απάντησης μας πρέπει να είναι η ακόλουθη:

1. Αναφέρουμε το **είδος του κειμένου** (επιστημονικό).
2. Επισημαίνουμε ότι αποβλέπει στην πειθώ ή τη διαφώτιση, και γράφουμε την **άποψη** που υποστηρίζει.
3. Παραθέτουμε τα **συγκεκριμένα εκφραστικά μέσα** που χρησιμοποιεί ο συντάκτης του κειμένου.
4. Εξηγούμε την **πρόθεση** του συντάκτη.
5. Δείχνουμε πώς λειτουργούν τα εκφραστικά μέσα στο πλαίσιο της πειθούς (ερμηνεία).

■ **Ερώτηση:** Στον επιστημονικό λόγο, διακρίνουμε τη χρήση εξειδικευμένης ορολογίας. Στο ίδιο κείμενο του σχολικού σας βιβλίου, να εντοπίσετε μερικά σχετικά παραδείγματα. Είναι, κατά τη γνώμη σας, επιβεβλημένη η χρήση τους ή θα μπορούσε να αποφευχθεί;

Υποδειγματική απάντηση:

Το κείμενο που εξετάζουμε αποτελεί απόσπασμα **επιστημονικού κειμένου** που έχει ως **θέμα** τη θανατική ποινή. Ένα από τα χαρακτηριστικά του είναι η **εξειδικευμένη ορολογία** από το χώρο της νομικής επιστήμης. Παρατηρούμε, για παράδειγμα, τους όρους «ανελαστικότητα της ποινής», «νομοθετική οριοθέτηση» (1η §), «ισόβια κάθειρξη», «πλανημένες αποφάσεις» (2η §), «έννομο αγαθό», «έννομη τάξη» (3η §).

Η χρήση τέτοιων όρων οπωσδήποτε δυσχεραίνουν την ανάγνωση και κατανόηση του κειμένου, **περιορίζοντας** ταυτόχρονα το **κοινό** στο οποίο απευθύνονται. Ωστόσο, επιβάλλεται στο πλαίσιο του επιστημονικού λόγου: σχετίζεται άμεσα με το αυστηρό ύφος που έχει υιοθετηθεί και την προσπάθεια του αυτή στο να ακριβολογεί. Επιτρέπει, ακόμη, τη συνοπτικότερη παρουσίαση κάθε νοήματος, αντί να χρησιμοποιηθούν εκτενείς περιφράσεις. Αυτό σημαίνει ότι εξυπηρετεί την προσπάθεια για ουδετερότητα και αποστασιοποίηση. **Είναι λοιπόν επιβεβλημένη στο πλαίσιο ενός επιστημονικού κειμένου.**

■ **Ερώτηση:** Θα χαρακτηρίζατε το κείμενο που μελετήσατε περιγραφικό, ερμηνευτικό ή αποδεικτικό;

Πρόκειται για ένα επιστημονικό κείμενο με θέμα τη θανατική ποινή.

Στο κείμενο αυτό, ο λόγος είναι **περιγραφικός** στην 1η παράγραφο. Ο συντάκτης εκθέτει συνοπτικά τα επιχειρήματα των αντιπάλων της θανατικής ποινής, χωρίς ο ίδιος να παίρνει θέση. Χαρακτηριστική δηλαδή είναι εδώ η αποστασιοποίηση και η ουδετερότητα που εξασφαλίζεται και με τη χρήση των παθητικών ρημάτων (προβάλλονται, υποστηρίζεται).

Στο υπόλοιπο όμως κείμενο ο λόγος είναι **αποδεικτικός**. Ο συντάκτης, χρησιμοποιώντας επιχειρήματα και τεκμήρια, επιχειρεί να ανασκευάσει την επιχειρηματολογία των «αντιπάλων» και να πείσει για την ορθότητα της θέσης του υπέρ της θανατικής ποινής.

Πρόκειται, επομένως, για ένα επιστημονικό κείμενο που συντάσσεται με σκοπό την πειθώ.

Πώς παρουσιάζουμε τον τρόπο (τη μέθοδο)
ανάπτυξης μιας παραγράφου

Σε ανάλογες ερωτήσεις, η δομή της απάντησης μας είναι η εξής:

1. Με ποιον **τρόπο** αναπτύσσεται η παράγραφος.
2. Ποια **άποψη** υποστηρίζει ο συγγραφέας της.
3. Ποια **σημεία** από την παράγραφο επιβεβαιώνουν τον τρόπο ανάπτυξης.

1. Αν μια παράγραφος αναπτύσσεται με **παραδείγματα**, στην απάντηση μας μπορούμε να συμπεριλάβουμε τα εξής:

- Ποια άποψη υποστηρίζει ο συγγραφέας. (Αυτή φαίνεται συνήθως στη Θεματική Περίοδο της παραγράφου.)

- Από ποιους χώρους-τομείς αντλεί τα παραδείγματα του (π.χ. από την πολιτική ζωή, τις οικογενειακές σχέσεις κτλ.).
- Ποιες **χαρακτηριστικές λέξεις** ή φράσεις δείχνουν ότι έχει ακολουθήσει αυτή τη μέθοδο ανάπτυξης (π.χ. λόγου χάρη, για παράδειγμα κτλ.).

2. Αν μια παράγραφος αναπτύσσεται με παράθεση **αιτιών ή αποτελεσμάτων**, δείχνουμε:

- Ποιο φαινόμενο ή πρόβλημα απασχολεί το συγγραφέα.
- Ποιες αιτίες ή συνέπειες του παρουσιάζει.
- Ποιες **χαρακτηριστικές λέξεις** χρησιμοποιεί (π.χ. οφείλεται, προκαλεί, οι αιτίες, το αποτέλεσμα κτλ.).

3. Αν μια παράγραφος αναπτύσσεται με **ορισμό**, δείχνουμε:

- Ποια είναι η *οριστέα έννοια*.
- Ποιο είναι το γένος.
- Ποια είναι η *ειδοποιός διαφορά*.
- Ποιες **χαρακτηριστικές λέξεις** δηλώνουν τη μέθοδο του (π.χ. ορίζουμε, είναι, αποτελεί κτλ.).

4. Αν μια παράγραφος αναπτύσσεται με **διαίρεση**, δείχνουμε:

- Ποια είναι η διαιρετέα έννοια.
- Ποια είναι η διαιρετική βάση, δηλαδή το κριτήριο με το οποίο διαιρείται η διαιρετέα έννοια σε μικρότερες κατηγορίες.
- Ποιο είναι το πλητικό της διαίρεσης, δηλαδή οι μικρότερες κατηγορίες που σχηματίζονται
- Ποιες **χαρακτηριστικές λέξεις** χρησιμοποιούνται (π.χ. διακρίνουμε, διαιρούμε κτλ.).

5. Αν μια παράγραφος αναπτύσσεται με **σύγκριση ή / και αντίθεση**, εντοπίζουμε:

- Ποιες είναι οι συγκρινόμενες ή οι αντιτιθέμενες έννοιες/ φαινόμενα.

- Ποιες ομοιότητες ή διαφορές δείχνει ο συγγραφέας.
 - Ποιες **χαρακτηριστικές λέξεις** δείχνουν τη μέθοδο που ακολούθησε (π.χ. παρόμοια, αντίθετα κτλ.).
6. Αν μια παράγραφος αναπτύσσεται με **αναλογία**, δείχνουμε:
- Ποια έννοια επιχειρεί να απλοποιήσει ή να παρομοιάσει ο συγγραφέας.
 - Ποια έννοια χρησιμοποιεί ως μέσο παρομοίωσης ή αποσαφήνισης.
 - Ποιες **χαρακτηριστικές λέξεις** χρησιμοποιεί (π.χ. όπως, σαν κτλ.).
7. Αν μια παράγραφος αναπτύσσεται με **αιτιολόγηση-επιχείρημα**, δείχνουμε:
- Ποια γνώμη-άποψη θέλει να αιτιολογήσει -υποστηρίξει ο συγγραφέας.
 - Με ποιο επιχείρημα το επιτυγχάνει
 - Ποιες **χαρακτηριστικές λέξεις** χρησιμοποιεί (π.χ. επειδή, διότι κτλ.).
8. Αν μια παράγραφος αναπτύσσεται με **συνδυασμό** των προηγούμενων μεθόδων, θα πρέπει να συνθέσουμε την απάντησή μας με βάση όσα διαβάσαμε για τις προηγούμενες μεθόδους.

Ερώτηση: Με ποια μέθοδο αναπτύσσεται η επόμενη παράγραφος;

Ο πολιτισμός ως είδος προς εξαγωγή εστιάζεται στο τι έχει να προσφέρει μια χώρα στον παγκόσμιο χάρτη των πολιτισμικών αξιών. Νομίζω ότι η Ελλάδα στον 20ό αιώνα έχει ήδη προσφέρει πολλά, ίσως περισσότερα από όσα της αναλογούν. Στο παγκόσμιο ποιητικό στερέωμα η Ελλάδα πρόσφερε το Γιώργο Σεφέρη και τον Οδυσσέα Ελύτη, δύο βραβευμένους με το Νόμπελ Λογοτεχνίας ποιητές, και έναν εξίσου σπουδαίο ποιητή, το Γιάννη Ρίτσο. Πριν από τους τρεις αυτούς ποιητές, ένας άλλος, ασφαλώς ένας από τους σημαντικότερους ποιητές του 20ού αιώνα, ο Κ. Π. Καβάφης, είχε δώσει το στίγμα μιας ελληνικής ποίησης με οικουμενικότητα. Ακολούθησε ο Νίκος Καζαντζάκης, του οποίου το έργο διαπνέεται από μια ελληνικότητα, ένα ελληνικό πνεύμα, που τείνει να εξαφανιστεί. Στον κόσμο της πολιτικής φιλοσοφίας η Ελλάδα έχει προσφέρει τον Κορνήλιο Καστοριάδη, έναν Έλληνα φιλόσοφο που έζησε στη Γαλλία, περνώντας όμως τα καλοκαίρια του στο χωριό Τριπόταμος της Τήνου. Αυτοί οι έξι δεν είναι πια ανάμεσα μας, αλλά τα βιβλία τους εξακολουθούν να εμπεριέχουν ελληνικό φως και να φωτίζουν πολλούς ανά τον κόσμο.

Υποδειγματική απάντηση:

Ο συγγραφέας αναπτύσσει την παράγραφο με τη μέθοδο των **παραδειγμάτων**. Συγκεκριμένα, θέλει να τεκμηριώσει την άποψη ότι η Ελλάδα έχει προσφέρει πολλά κατά τον 20ό αιώνα στον παγκόσμιο πολιτισμό. Για να το επιτύχει αυτό, παραθέτει **παραδείγματα** από το χώρο της λογοτεχνίας (Σεφέρης, Καζαντζάκης) και της φιλοσοφίας (Καστοριάδης), ανθρώπων που φώτισαν τον κόσμο με ελληνικό φως, όπως σημειώνει στην κατακλείδα της παραγράφου.

■ **Ερώτηση:** Να αναλύσετε τη δομή της ακόλουθης παραγράφου (δομικά στοιχεία-μέρη, τρόπος-μέθοδος ανάπτυξης). (Εξετάσεις 2000).

Στην έκθεση της Διεθνούς Επιτροπής της UNESCO για την εκπαίδευση στον 21ο αιώνα, τονίζεται ότι η δια βίου εκπαίδευση πρέπει να στηρίζεται στους παρακάτω τέσσερις πυλώνες, που αποτελούν διαφορετικά είδη μάθησης: Μαθαίνω πώς να αποκτώ τη γνώση, συνδυάζοντας ικανοποιητικά μια ευρύτατη γενική παιδεία με τη δυνατότητα εμβάθυνσης σε ορισμένα θέματα. Μαθαίνω να ενεργώ με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποκτώ όχι μόνο επαγγελματική κατάρτιση αλλά και, γενικότερα, τη δυνατότητα να αντιμετωπίζω διάφορες καταστάσεις και να εργάζομαι αρμονικά σε ομάδες. Μαθαίνω να συμβιώνω, κατανώντας τους άλλους και έχοντας επίγνωση των κοινωνικών αλληλεξαρτήσεων - συμβάλλοντας στην πραγματοποίηση κοινών δράσεων και στη διευθέτηση των συγκρούσεων -, με σεβασμό στις αξίες του πλουραλισμού, της αμοιβαίας κατανόησης και της ειρήνης. Μαθαίνω να ζω με τέτοιο τρόπο, ώστε να αναπτύσσω την προσωπικότητά μου και να μπορώ να ενεργώ με μεγαλύτερη αυτονομία και περισσότερη κρίση και προσωπική υπευθυνότητα. Για το λόγο αυτό η εκπαίδευση δεν πρέπει να παραμελεί την ανάπτυξη των ατομικών δυνατοτήτων, τη μνήμη, τη λογική κρίση, την αίσθηση του ατόμου και τη δεξιότητα της επικοινωνίας, με παράλληλη ευαισθησία στη χρήση της μητρικής γλώσσας.

Υποδειγματική απάντηση:

Η παράγραφος έχει την ακόλουθη δομή: Η πρώτη περίοδος είναι θεματική: «Στην έκθεση... είδη μάθησης», που δείχνει την **άποψη** που θα αναπτυχθεί παρακάτω: τα είδη μάθησης που πρέπει να καλλιεργηθούν. Αυτά αναπτύσσονται στα **σχόλια** της παραγράφου («Μαθαίνω... μητρικής γλώσσας»). Η παράγραφος δεν έχει κατακλείδα.

Η παράγραφος έχει αναπτυχθεί με **διαίρεση**. Διαιρετέα έννοια είναι τα «είδη μάθησης». Πηλίκιο της διαίρεσης είναι τα τέσσερα συγκεκριμένα είδη που εκτίθενται στην παράγραφο. Κριτήριο για τη διαίρεση (διαιρητική βάση) είναι το περιεχόμενο της μάθησης.

Πώς αναπτύσσουμε μια φράση ή μια περίοδο σε περιορισμένο αριθμό στίχων-γραμμών

Αν μια ερώτηση ζητάει να **αναπτύξουμε ή να σχολιάσουμε** μια φράση ή μια περίοδο σε περιορισμένο αριθμό στίχων (γραμμών) ή λέξεων, θα πρέπει να προσέξουμε τις ακόλουθες περιπτώσεις:

A. Αν μας δώσουν **φράση**, αυτή θα αποτελέσει μέρος της Θεματικής Περιόδου. Στην υπόλοιπη παράγραφο, θα τη σχολιάσουμε δείχνοντας ποια είναι η σημασία της.

Αν, για παράδειγμα, μας ζητήσουν να αναπτύξουμε ή να σχολιάσουμε τη φράση «βιομηχανία του ελεύθερου χρόνου».

Τη φράση «βιομηχανία του ελεύθερου χρόνου» την ακούμε πολύ συχνά στις μέρες μας. [Θεματική Περίοδος] Τόσο συχνά μάλιστα, που την έχουμε συνηθίσει, και σε σκεφτόμαστε την πραγματική της σημασία. Στη φράση, κυρίαρχο ρόλο έχει το ουσιαστικό «βιομηχανία». Η λέξη μας φέρνει στο νου συνειρμικά τους όρους «τυποποίηση», «αγορά», πώληση», «εμπόρευμα». Αυτό σημαίνει ότι γινόμαστε μάρτυρες μιας καταλυτικής μεταβολής. Ο ελεύθερος χρόνος μας αποκτά κατά βάση οικονομική διάσταση. Τώρα πια, οι στιγμές της ψυχαγωγίας μας ελέγχονται και κατευθύνονται. Γραφεία τουρισμού, οργανωμένες εκδρομές, μεθοδευμένη διασκέδαση, προγραμματισμένη ατμόσφαιρα χαράς, star system: Όλα ακριβά πληρωμένα και στην ώρα τους! Είμαστε ελεύθεροι να επιλέξουμε. Ναι. Με μια διαφορά όμως: την ίδια επιλογή μ' εμάς κάνουν και μερικές χιλιάδες συνάνθρωποί μας. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, ο προσωπικός μας ελεύθερος χρόνος χάνει την ιδιαιτερότητα του. Γίνεται μαζικός και απρόσωπος.

B. Αν μας δώσουν μια **μικρή περίοδο**, αυτή θα αποτελέσει θεματική Περίοδο του κειμένου που πρόκειται να γράψουμε.

Σ' αυτή την περίπτωση, πρέπει να προσέξουμε μήπως η διατύπωση της περιόδου περικλείει και τον τρόπο με τον οποίο θα την αναπτύξουμε. Δείτε την ερώτηση που ακολουθεί:

Να αποδώσετε σε 1-6 σειρές το νόημα της παρακάτω φράσης τον κειμένου: «το κράτος πρόσφερε ως τώρα εκπαίδευση και λιγότερο παιδεία».

Η περίοδος δηλώνει **αντίθεση** μεταξύ των εννοιών «εκπαίδευση» και «παιδεία». Επομένως, θα συντάξουμε μια παράγραφο με τη μέθοδο της αντίθεσης.

Μέχρι τώρα το κράτος προσέφερε εκπαίδευση κυρίως και όχι παιδεία. [Θεματική Περίοδος] Το σχολείο έχει ως σήμερα προσανατολισμό γνωσιοκεντρικό, αποβλέπει δηλαδή στη μετάδοση γνώσεων στα παιδιά. Αντίθετα, παραμελεί την παιδεία. Δηλαδή την ευρύτερη καλλιέργεια, που δεν περιορίζεται στις γνώσεις, αλλά διαμορφώνει γενικότερα το πνεύμα, την ψυχή και το ήθος του παιδιού. Επομένως, το παραδοσιακό σχολείο πρέπει να ανανεωθεί, να εμπλουτιστεί με πολλά νέα αντικείμενα και δραστηριότητες που θα καλλιεργούν πολύπλευρα το μαθητή.

Γ. Αν μας δώσουν μία **μεγάλη περίοδο**:

1. **Αφαιρούμε** (αν υπάρχει) τη διαρθρωτική ή τις διαρθρωτικές λέξεις / φράσεις που τη συνδέουν με τις προηγούμενες περιόδους.
2. **Χωρίζουμε** την περίοδο στα νοήματα (προτάσεις) που τη συνθέτουν.
3. **Αντικαθιστούμε** τις αντωνυμίες (αν υπάρχουν) με τις λέξεις στις οποίες αναφέρονται.
4. **Μετατρέπουμε την πρώτη** πρόταση σε Θεματική Πρόταση της παραγράφου που θα γράψουμε.
5. **Αξιοποιούμε** τις **υπόλοιπες** προτάσεις ως υποστηρικτικό υλικό για την ανάπτυξη της παραγράφου.

Παράδειγμα:

Να αναπτύξετε με 80-100 λέξεις το νόημα της παρακάτω άποψης του συγγραφέα: «Η ανάπτυξη, βέβαια, των ανθρώπων αντί για την ανάπτυξη των σκοπιδοπροϊόντων θα απαιτούσε μία άλλη οργάνωση της εργασίας, η οποία θα έπρεπε να παίρνει να είναι αγγαρεία και να γίνει πεδίο προβολής των ικανοτήτων του ανθρώπου». (Άσκηση Β1 από τις Γενικές Εξετάσεις του 2003).

Ακολουθούμε τα βήματα 1, 2, 3, 4 και 5. Οπότε, η αρχική περίοδος παίρνει τη μορφή:

1. Σήμερα περισσότερο ενδιαφερόμαστε για τα προϊόντα παρά για την ανάπτυξη του ανθρώπου.
2. Αυτό σχετίζεται και με τον τρόπο εργασίας, που καταντά αγγαρεία.
3. Η εργασία πρέπει να γίνει πιο δημιουργική.
4. Κάτι τέτοιο θα επιτρέψει τη γενικότερη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας.

Υποδειγματική Απάντηση:

Μέχρι τώρα, φαίνεται να δίνουμε μεγαλύτερη έμφαση στην παραγωγή προϊόντων - άχρηστων πολλές φορές - παρά στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη του ανθρώπου. [Θεματική Περίοδος] Αυτό εκδηλώνεται και στην εργασία, που αποβλέπει κυρίως στην αύξηση παραγωγής καταναλωτικών αγαθών, με αποτέλεσμα να τυποποιείται και να εκφυλίζεται σε αγγαρεία, καθώς ο εργαζόμενος αλλοτριώνεται. Πρέπει, επομένως, να ανανεώσουμε την εργασία. Να τη μετατρέψουμε σε δημιουργική δραστηριότητα, σε πεδίο έκφρασης των κλίσεων και των ικανοτήτων του εργαζόμενου. Μια τέτοια αλλαγή θα συμβάλει αποφασιστικά στην ολοκλήρωση της προσωπικότητας, δηλαδή στην ολόπλευρη ανάπτυξη ενός πραγματικά δημιουργικού ανθρώπου.

Πώς σχολιάζουμε μια άποψη γράφοντας

Όταν μας ζητούν να σχολιάσουμε την άποψη ενός συγγραφέα, μας ζητούν να γράψουμε τη **δική μας γνώμη** γι' αυτό που λέει ο συγγραφέας. Μας ζητούν δηλαδή να δείξουμε αν **συμφωνούμε ή διαφωνούμε** με την άποψη του συγγραφέα.

Πώς οργανώνουμε την παράγραφο μας:

1. Στο α' μέρος της παραγράφου - μικρό σε έκταση - παρουσιάζουμε την άποψη του συγγραφέα.
2. Στο β' μέρος - μεγαλύτερο σε έκταση - παρουσιάζουμε τη δική μας γνώμη.
 - Αν συμφωνούμε, αρχίζουμε με τη λέξη «πράγματι» ή συνώνυμη της, που δηλώνει επιβεβαίωση.
 - Αν διαφωνούμε, αρχίζουμε με τη λέξη «ωστόσο» ή συνώνυμη της, που δηλώνει εναντίωση.

Παράδειγμα:

Ο συντάκτης εκφράζει την άποψη ότι το κοινό δείχνει «ανοχή απέναντι στο βίαιο καθεστώς της διαφήμισης». Σχολιάστε την άποψη αυτή.

A. Περίπτωση συμφωνίας με την άποψη του συγγραφέα

Ο συντάκτης του κειμένου υποστηρίζει ότι το κοινό δείχνει ανοχή απέναντι στο βίαιο καθεστώς της διαφήμισης. Πιστεύει μάλιστα ότι πρόκειται για ένδειξη «πλήρους υποταγής» στον καταϊγισμό από διαφημίσεις. Πράγματι, είναι αξιοπερίεργο το γεγονός ότι αποδεχόμαστε αυτό τον καταϊγισμό διαφημιστικών μηνυμάτων σαν ένα φυσικό, ίσως και αναπόσπαστο, χαρακτηριστικό της καθημερινής μας ζωής, χωρίς να αναλογιζόμαστε τις επιπτώσεις που έχει σ' εμάς και στις σχέσεις μας. Ίσως αυτό να οφείλεται στην πίεση που δεχόμαστε στην καθημερινή μας ζωή, με αποτέλεσμα να μην έχουμε χρόνο να εμβαθύνουμε στα προβλήματα που προκαλεί το φαινόμενο αυτό. Το χειρότερο όμως είναι ότι ίσως — κατά βάθος — έχουμε απόλυτα αποδεχτεί το μήνυμα της διαφήμισης, ότι η ευτυχία μας ταυτίζεται με την υπερκατανάλωση.

B. Περίπτωση διαφωνίας με την άποψη του συγγραφέα

Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι το κοινό δείχνει ανοχή απέναντι στο βίαιο καθεστώς της διαφήμισης. Πιστεύει μάλιστα ότι πρόκειται για ένδειξη «πλήρους υποταγής» στον καταϊγισμό από διαφημίσεις που δεχόμαστε. Ωστόσο, η άποψη αυτή είναι καταδικαστική και άδικη για το σύγχρονο καταναλωτή. Γιατί, βέβαια, όλοι πιστεύουμε ότι η κατανάλωση είναι μέρος της ευτυχίας μας. Κανείς μας όμως δεν παρασύρεται από την ψευδαίσθηση ότι η κατανάλωση ταυτίζεται με την ευτυχία. Ευτυχώς, είμαστε εξυπνότεροι. Κι αυτό που φαίνεται στο συγγραφέα σαν «ανοχή», «πλήρης υποταγή», «έλλειψη αντίδρασης», θα ήταν πιο σωστό να πούμε ότι δεν είναι άλλο από την αδιαφορία μας για τα μηνύματα της διαφήμισης.